

T.C.

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**2-3 YAŞ ARASI NORMAL GELİŞİM GÖSTEREN KIZ ERKEK
ÇOCUKLARIN ELEKTRONİK ALETLERE MARUZ KALMALARININ DİL
GELİŞİMİ ÜZERİNE ETKİSİ**

HİVDA SALDIZ

DİL VE KONUŞMA TERAPİSİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi HATUN ZENGİN BOLATKALE

İSTANBUL, 2022

TEZ ONAYI FORMU

Kurum : İstanbul Medipol Üniversitesi
Programın Seviyesi : Yüksek Lisans (X) Doktora ()
Anabilim Dalı : Dil ve Konuşma Terapisi
Tez Sahibi : Hivda SALDIZ
Tez Başlığı : 2-3 Yaş Döneminde Normal Gelişim Gösteren Kız-Erkek
Çocuklarının Teknolojik Aletlere Maruz Kalmalarının Dil
Gelişimleri Üzerindeki Etkisi
Sınav Yeri : İstanbul Medipol Üniversitesi Güney Yerleşkesi
Sınav Tarihi : 06.01.2022

Tez tarafımızdan okunmuş, kapsam ve nitelik yönünden Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman **Kurumu** **İmza**

Dr. Öğr. Üyesi Hatun Z. BOLATKALE İstanbul Medipol Üniversitesi

Sınav Jüri Üyeleri

Dr. Öğr. Üyesi Nazmiye E. ŞENOL İstanbul Medipol Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Aylin Müge TUNÇER Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Yukarıdaki jüri kararıyla kabul edilen bu Yüksek Lisans tezi, Enstitü Yönetim Kurulu'nun 11.01.2022 tarih ve 2022/.../06.. sayılı kararı ile şekil yönünden Tez Yazım Kılavuzuna uygun olduğu onaylanmıştır.

Prof. Dr. Neslin EMEKLİ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü V.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANI

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içerisinde elde ettiğimi, bu tez çalışması ile elde edilen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tez çalışması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

TEŞEKKÜR

Tez danışmanım olduğu için kendimi çok şanslı hissettiğim ve tezimin yazım aşamalarının hepsinde hiçbir desteğini esirgemeyen, bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Hatun Zengin Bolatkale'ye ve jüride olmayı kabul ettikleri için Dr. Öğr. Üyesi Nazmiye Evra Günhan Şenol ve Dr. Öğr. Üyesi Aylin Müge Tunçer'e,

Süreç boyunca yanımda olan ve yardımlarını esirgemeyen Fatma Nerse, Hayal Çavuşoğlu, Servan Konya, Naz Gürbüz 'e

Veri toplama süreci boyunca desteklerini esirgemeyen Rabia Kılıç, Gülşen Hasdemir, Fatma Öztürk ve Sinem Erkan'a

Çalışmanın istatistiksel analizlerinin yapılmasındaki yardımları için Erdi Bahadır'a,

Beni her zaman destekleyen ve yanımda olan anneme, babama ve kardeşlerime sonsuz teşekkürler.

Hivda SALDIZ

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI FORMU	i
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANI	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ.....	vi
TABLO LİSTESİ	vii
ŞEKİL LİSTESİ.....	viii
ÖZET.....	ix
ABSTRACT	x
1 GİRİŞ VE AMAÇ	1
2 GENEL BİLGİLER.....	4
2.1 Okul Öncesi Dönemde Dil Gelişimi.....	5
2.2 Dil Gelişimini Etkileyen Faktörler	7
2.3 Okul Öncesi Dönemde Ekran Kullanımı.....	9
2.4 Ebeveyn Teknoloji Tutumlarının Çocukların Teknoloji Kullanımına Etkileri 10	
2.5 Teknoloji Kullanımı ile Dil Gelişimi Arasındaki Bağlantılar	11
3 MATERYAL VE METOD	13
3.1 Araştırma Modeli.....	13
3.2 Araştırmanın Katılımcıları	13
3.3 Veri Toplama Araçları.....	16
3.3.1 Aile Görüş Formu	16
3.3.2 Türkçe İletişim Gelişimi Envanteri (TİGE I-II).....	17
3.3.3 Teknoloji Tutum Ölçeği.....	18
3.4 Uygulama	19

3.5	İstatistiksel Analiz	19
4	BULGULAR.....	21
4.1	Katılımcıların Teknolojik Alet Kullanımlarının Maruz Kalınan İçeriklere Gore Dağılımı	21
4.2	Katılımcı Çocukların Kullandığı Teknolojik Alet Türüne Gore Dağılımı ..	23
4.3	Çocukların Ekran Maruziyeti (Süresi ve Niteliği) ile Dil Gelişimlerinin (TIGE II Envanteri Skorları) İlişkinine Dair Bulgular	24
4.4	Ebeveynlerinin Teknoloji Tutumları ve Teknoloji Kullanım Sürelerinin, Çocukların Ekran Maruziyet Süresi ve Dil Gelişimi ile Bağlantısına Dair Bulgular 27	
4.5	Ailelerin Sosyo-Ekonomik Yapısının Çocukların Ekran Maruziyeti, Ebeveynlerinin Teknoloji Kullanımı ve Çocuklardaki Dil Gelişimine Etkilerine Dair Bulgular	29
4.6	COVID-19 Pandemisinin Ailelerin Teknoloji Tutumu ve Çocuklarda Ekran Maruziyeti Üzerine Etkilerine Dair Bulgular	32
5	TARTIŞMA.....	34
5.1	2-3 Yaş Arası Çocuklarda Ekran Maruziyeti (Süresi ve Niteliği) ile Dil Gelişimleri (TIGE II Envanteri Skorları) Arasında Bir Bağlantının Olup Olmadığına Dair Bulgular	35
5.2	Ebeveynlerinin Teknoloji Tutumları ve Teknoloji Kullanım Sürelerinin, Çocukların Ekran Maruziyeti ve Dil Gelişimi ile Bağlantısına Dair Bulgular.....	36
5.3	Ailelerin Sosyo-Ekonomik Yapısının Çocukların Ekran Maruziyeti, Ebeveynlerinin Teknoloji Kullanımı ve Çocuklardaki Dil Gelişimine Etkilerine Dair Bulgular	37
5.4	Ailelerin Teknoloji Tutumu ve Çocuklarda Ekran Maruziyeti Covid-19 Pandemisine Dair Bulgular.....	38
6	SONUÇ	39
6.1	Sınırlılıklar.....	39
6.2	Öneriler.....	40
	KAYNAKLAR	41
	EKLER.....	49
	ÖZGEÇMİŞ.....	60

KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ

APA : Amerikan Pediatri Akademisi

CDI : Bates İletişim Gelişimi Envanteri

DKT : Dil ve Konuşma Terapisiti

LAD : Language Acquisition Device

LASS : Language Aquisition Support System

RTÜK : Türkiye Radyo Televizyon Üst Kurumu

TİGE : Türkçe İletişim Gelişimi Envanteri

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

TABLO LİSTESİ

Tablo 2.1. Dil Gelişimini Etkileyen Faktörler (29).....	8
Tablo 3.1. Araştırmaya katılan çocukların kronolojik yaş ve vücut kitle endeksi bilgileri	14
Tablo 3.2. Araştırmaya Katılan Çocuklar ve Ebeveynlerine İlişkin Demografik Bilgiler	15
Tablo 4.1 Çocuk, Anne ve Babaya Göre İzlenen İçerik Süreleri İçin Sayı ve Yüzde Dağılımı	22
Tablo 4.2. Çocukların Pandemi Öncesi ve Pandemi Sürecinde Kullanılan Teknolojik Alet Süreleri İçin Sayı ve Yüzde Dağılımı	24
Tablo 4.3. Çocukların Sözcük Dağarcığı, Gramer Bilgisi, Genel Dil Gelişimi ve Ebeveynlerinin Teknolojik Alet Tutumu Puanları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi	25
Tablo 4.4. Çocukların En Çok Maruz Kaldıkları İçeriklere Göre Sözcük Dağarcığı, Gramer Bilgisi, Genel Dil Gelişimi ve Ebeveynlerinin Teknolojik Alet Tutumu Puanları İçin Sıra Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi	26
Tablo 4.5. Pandemi Öncesi En Çok Maruz Kalınan Ekran Değişkenine Göre Sözcük Dağarcığı, Gramer Bilgisi, Genel Dil Gelişimi ve Ebeveynlerinin Teknolojik Alet Tutumu Puanları İçin Sıra Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi	27
Tablo 4.6. Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Sözcük Dağarcığı, Gramer Bilgisi, Genel Dil Gelişimi ve Ebeveynlerinin Teknolojik Alet Tutumu Puanları İçin Sıra Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi.....	29
Tablo 4.7.Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Sözcük Dağarcığı, Gramer Bilgisi, Genel Dil Gelişimi ve Ebeveynlerinin Teknolojik Alet Tutumu Puanları İçin Sıra Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi.....	30
Tablo 4.8. Maddi Durum Değişkenine Göre Sözcük Dağarcığı, Gramer Bilgisi, Genel Dil Gelişimi ve Ebeveynlerinin Teknolojik Alet Tutumu Puanları İçin Sıra Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi	31
Tablo 4.9. Çocukların Pandemi Öncesi ve Pandemi Sürecinde Teknolojik Aletlere Maruz Kalma Sıklıkları Arası Farkın İncelenmesi	32

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 4.1. Ebeveyn Teknolojik Alet Tutumu ile Çocukların TIGE II Bölüm 2, Gramer Bilgisi Skorları Arasındaki ilişki 28

Şekil 4.2. Ebeveyn Teknolojik Alet Tutumu ile Çocukların Ekran Maruz Kalma Süresi Arasındaki İlişki 28

Şekil 4.3. Pandemi Sürecinde Çocuk ekran maruziyet süresi ve ebeveyn teknolojik tutumu Arasındaki İlişki..... 33

ÖZET

2-3 YAŞ ARASI NORMAL GELİŞİM GÖSTEREN KIZ ERKEK ÇOCUKLARIN ELEKTRONİK ALETLERE MARUZ KALMALARININ DİL GELİŞİMİ ÜZERİNE ETKİSİ

Bu çalışmanın amacı 2-3 yaş arası normal gelişim gösteren çocukların elektronik aletlere maruz kalmalarının dil gelişimi üzerine etkisine bakmaktır. Bu çalışmada çocukların dil gelişimi için TIGE II envanteri, ebeveynlerin teknolojiye yönelik genel tutumlarını ve çocukların ekran maruziyetlerinin süresini ve niteliğini ölçmek için ise bu Ebeveyn Teknolojik Tutum Ölçeği'nden faydalanılmıştır. Çalışmaya normal gelişim gösteren 24 ay ila 36 ay arası 18 kız ve 22 erkek çocuk ve çocukların ebeveynleri dahil edilmiştir. Bu çalışma sonuçlarına göre çocukların ekran maruziyetlerinin günlük ortalama süresi ve maruziyetlerinin niteliksel durumu (ne tür yayınlar izledikleri ya da ne tür teknolojik alete maruz kaldıkları) ile dil gelişimleri (TIGE II skorları) arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Teknolojiye yönelik olumlu tutuma sahip ebeveynlerin çocukları daha uzun süre ekrana maruz kalmaktadır. TIGE II Gramer bilgileri skoru yüksek çocukların ebeveynleri teknolojiye yönelik daha olumlu bir tutum içindedir. Bu çalışmada sosyo-ekonomik statü (ebeveyn gelir durumu ve eğitim seviyesi) ile dil becerileri, ekran maruziyeti ve ebeveyn teknolojik tutumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Son olarak COVID-19 Pandemisinin çocukların ekran maruziyeti üzerindeki etkisinin de incelendiği bu çalışmada çocukların ekran maruziyetlerinin pandemi süresince anlamlı bir artış gösterdiği bulunmuştur. Bu artış özellikle teknolojiye yönelik olumlu tutum içinde olan ebeveynlerin çocuklarında daha fazladır. Bu bulgular mevcut araştırmanın sınırlılıkları göz önünde bulundurularak yorumlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: *Dil gelişimi, Ekran maruziyeti, Ebeveyn teknoloji tutumu, Pandemi, TIGE II*

ABSTRACT

THE EFFECTS OF SCREEN EXPOSURE IN LANGUAGE DEVELOPMENT OF 2 TO 3 YEAR-OLD GIRL BOY CHILDREN WITH TYPICAL DEVELOPMENT

The purpose of this study was to investigate the impact of screen exposure in 2 to 3 year-old typically developing children's language development. In the present study, we used TIGE-II inventory for assessment of language development, and the Inventory of Parental Attitudes for Technology to assess parental attitudes and use of technology as well as their children's quality and quantity of screen exposure. Participants were 18 typically developing girls and 22 typically developing boys between 24 to 36 months of age. The results of this study showed that the amount or type of screen exposure did not have a significant relation to children's language development (i.e., TIGE-II scores). This study found that children whose parents had more positive attitudes towards technology also had greater screen exposure. In addition, children whose parents had more positive attitudes towards technology also had greater TIGE-II Grammar knowledge scores. This study did not identify a significant correlation between socio-economic status (i.e., parental education levels and average monthly income level) and language skills, children's screen exposure amount or type, and parental attitudes towards technology. Finally, the present study also aimed to investigate the impact of COVID-19 Pandemic on children's screen exposure. We found that children's screen exposure showed a significant increase during the pandemic, and this increase was particularly significant for children whose parents had more positive attitudes towards technology. These findings should be carefully interpreted by taking into consideration the present study's limitations.

Keywords: *Language development, Pandemic, parental Attitudes for technology, Screen exposure, TIGE-II*

1 GİRİŞ VE AMAÇ

İletişim, hemen her canlı için hayati önem taşımaktadır. Bilindiği kadarıyla hemen hemen bütün canlılar birbirleriyle kendilerine özgü şekillerde iletişim kurmaktadır. İnsanlardaki dil becerisi ise diğer canlılarda da gözlemlenebilen temel iletişim becerilerinin çok ötesindedir. Temel özellikleri arasında bulunan anlama, sınırsız sayıda ve şekilde, yaratıcı üretim ve kullanım gibi faktörler insanlardaki dil becerisini, hayvanların kullandığı iletişim yöntemlerinden ayırmaktadır. Dili oluşturan iki temel bileşenlerden birincisi olan alıcı dil, dışarıdan gelen sözel uyarıların alınması ve algılanmasını kapsar ve ikincisi olan ifade edici dil ise duyu-sinir ve motor-sinir işlevler ile zihinsel kavramın bir ses imgesi aracılığıyla ifade edilmesini kapsamaktadır. Dil, insanların toplum içinde diğer bireyler ve gruplarla etkileşimine, duygu ve düşüncelerin aktarımını ve kültürel değerlerin, sosyolojik ve bilişsel kavramların ve bilgilerin nesiller arası aktarımını mümkün kılar (1;2).

Dil gelişimi çocuk dünya ile etkileşime geçtiği anda başlar ve yetişkinlik sürecin kadar sürer. Bu gelişim süreci doğal ve çevre ile etkileşimin olduğu bir ortamda gerçekleşir. Erken çocukluk dönemi (0-3 yaş arası), dil edinme süreci için hem öğrenmenin hızlı olduğu hem de gelişimin önemli ivmeler kazandığı bir dönemdir (1;3). Bu dönemde çocuk, ağız hareketleriyle beraber çeşitli sesler üretir bu üretim sonucunda ilk olarak heceleri edinir. Daha sonra tek sözcük ve iki sözcük üretimi yapmaya başlar. Bu süreç tamamlandıktan sonra gramer kurallarına uygun konuşma temelleri atılır (4).

Okul öncesi dönem, 3 ve 6 yaş arası çocukları kapsamaktadır. Bu dönem çocuklar için hem gelişimin hızlı olduğu hem de çocukların kişilik oluşum temellerinin atıldığı bir süreçtir. Normal gelişim gösteren bir çocuk 2 yaşında konuşmaya başlar ve 3 yaşına gelince kendisini ifade etmesi ve çevresindeki kişilerle iletişime geçmesi beklenir (5). Sağlık kuruluşları çocukların uzun süre ekrana maruz kalmalarının gelişimleri üzerinde olumsuz etki bıraktığı konusunda fikir birliğine sahiptir.

Amerikan Pediatri Akademisi, 2 yaşın altındaki çocukların elektronik araçlar kullanarak herhangi bir zaman harcamamasını önerirken, 2 yaşın üzerindeki çocuklar için günde 2 saatten daha az bir süre ile sınırlandırılmasını tavsiye etmektedir (6). Erken çocukluk döneminde çok fazla ekrana maruz kalma uzun vadede akademik ve sosyal alanlar üzerinde olumsuz etki bırakabileceğinin yanı sıra, kısa süreli hafıza becerileri, okuma ve matematikte akademik başarı ve dil gelişimi gibi alanların gelişiminin ekran zamanı ilişkili olduğu düşünülmektedir (7). Bunun yanı sıra son yıllarda bazı çalışmalar, erken yaşta ebeveynin gözetimi olmadan ekrana maruz kalan çocuğun konuşmaya geç başlayabileceğini öne sürmektedir (8).

Bu çalışmanın amacı 2-3 yaş döneminde normal gelişim gösteren kız- erkek çocuklarının teknolojik aletlere maruz kalmalarının dil gelişimleri üzerindeki etkisine bakmaktır. Literatürde özellikle 2-3 yaş arası gibi gelişim için kritik olan erken çocukluk döneminde ailelerin teknoloji tutumlarının çocuklarda ekran süresine/ izlenen içeriklerin kalitesine yönelik araştırmalar oldukça az. Ve dünya çapında bunların dil üzerindeki etkilerini erken yaşta inceleyen oldukça az sayıda araştırma bulunuyor. Özellikle Türkiye bağlamında böyle bir araştırma mevcut değil. Dolayısıyla bu çalışmadaki amaçlarımız arasında literatürdeki bu boşlukları doldurmak da var.

Bu çalışmada ekran maruziyeti, çocukların ekran ile doğrudan ya da dolaylı olarak geçirdikleri tüm zamanları ifade ediyor. Doğrudan maruz kalmaya örnekler çizgi film izleme, tablette oyun oynama iken dolaylı olarak maruz kalmaya örnek olarak evde arka planda çocuklara yönelik olmayan TV programının açık bulunması verilebilir.

Bu çalışma aşağıdaki araştırma sorularını çalışılmıştır:

- 2-3 yaş arası çocuklarda ekran maruziyeti (maruziyet süresi ve niteliği) ile dil gelişimleri (TIGEEI envanteri skorları) arasında bir bağlantı var mıdır?
- 2-3 yaş arası çocukların ebeveynlerinin teknoloji tutumları ve teknoloji kullanım sürelerinin, çocukların ekran maruziyet süresi ve dil gelişimleri ile bağlantısı ne yöndedir?

- 2-3 yaş arası çocukların ekran maruziyeti, ebeveynlerinin teknoloji kullanımı ve çocuklardaki dil gelişiminin ailelerin sosyo-ekonomik yapısı ile nasıl bir bağlantısı vardır?
- Ailelerin teknoloji tutumu ve çocuklarda ekran maruziyeti COVID-19 pandemisi süresince ne yönde etkilenmiştir?

2 GENEL BİLGİLER

Dil gelişiminin nasıl olduğu ve nelerin etkilediği ile ilgili çeşitli görüşler öne sürülmüştür. Popüler dil gelişim teorilerinin önemli bir ortak özelliği, ana dil edinimi sürecinde çevresel faktörlerin etkilerine yapılan vurgudur. Özellikle çocuğun maruz kaldığı dil girdisinin nicelik ve niteliksel anlamda çeşitliliği, dile maruz kalma biçimi, dil girdisinin zamanlaması ve suresi gibi faktörlerin dil gelişimi üzerindeki etkileri yaygın dil kuramları tarafından etraflıca incelenmiştir.

Çevresel faktörlerin dil edinimindeki rolüne belki de en az vurgu yapan kuramlardan biri Chomsky'nin psikolinguistik dil kuramıdır. Bu kurama göre dil gelişiminin hem biyolojik hem de psikolojik temellerinin olduğunu ifade etmiştir. Chomsky'e göre "Dil, özünde yalnızca insanlara ait, ciddi patolojik durumlar dışında tüm insanlar arasında neredeyse hiç farklılık göstermeyen ve doğuştan var olan biyolojik ortaklığımızın genel bir parçasıdır." Bu kurama göre insanlar belli bir dil kapasitesiyle doğar ve çevrelerindeki dili, doğuştan getirdikleri birtakım becerilerle beraber keşfederler (9). Chomsky çocukların bir dil edinim aracıyla doğduğunu ifade etmiştir. Çocukların bu Dil Edinim Aracı (Language Acquisition Device, LAD) ile birlikte fonoloji, anlambilim ve söz dizimini ayırt edebilecek şekilde doğduklarını belirtmiştir. Dil edinim aracının içsel bilgileri içeren bir mekanizmanın yanı sıra tüm dillerin evrensel kurallarını içerdiğini ifade etmiştir (10). Ancak geçmişte Geniş örneğindeki gibi dile maruz kalmadan büyümüş vakalar, Chomsky'nin dil edinim aracının (LAD) da nicelik ve niteliksel anlamda zengin bir dil girdisi olmadan aktive olamayacağını ortaya koymaktadır.

Chomsky'nin biyolojik altyapıya oldukça vurgu yapan kuramının aksine, Davranışçı Kuram/ Öğrenme Kuramı ise, çocukların dil ediniminde, yani sözel davranışları öğrenmelerinde aslında biyolojik yapının katkısının çok fazla olmadığı ve çevrenin baskın olduğu savunulmaktadır. Bu kuram dil ediniminde taklit, alıştırma ve pekiştirmenin önemli olduğunu belirtmektedir. Çocuğun içinde bulunduğu çevre ve aile yapısının dil gelişimi üzerinde etkili olduğu vurgulanmaktadır (11).

Bir diğerk popöler dil edinim teorisi ise Piaget, Bloom ve Lahey'in Bilişsel Gelişim Kuramı'dır. Buna göre dil daha derinden incelenmesi gerekir. Bu kuram dilin ve zihnin hem bilişsel hem de duyuşsal açılardan incelenmesini içerir. Bu yaklaşım, dil ediniminde sosyal etkileşimin öneminde de vurgu yapar. Buna göre, dil edinimi, çocukların çevreleri ile gelişen bilişsel kapasiteleri ve dil deneyimlerinin tamamlayıcı bir etkileşiminin sonucu olarak gerçekleşir (12).

Son olarak, Sosyal-Pragmatik Kuram'a göre ana dil edinimi ancak sosyal etkileşimin olduğu bir ortamda mümkündür. Bu teorinin önde gelen savunucularından Bruner, Chomsky'nin Dil Edinim Aracı'na (LAD) benzer şekilde, Dil Edinim Destek Sistemi'ni (Language Acquisition Support System LASS) öne sürmüştür (13). Bruner'a göre, Chomsky'nin söz ettiği gibi çocuklar doğuştan getirdikleri bir dil edinme becerisi ile doğarlar, ancak dil ediniminin gerçekleşmesi için çocuğun mutlaka çevresinde bu dili kullanan bireyler ile sosyal etkileşimde bulunması gerekmektedir. Çocuğun ancak konuşmak için ihtiyaç duyduğunda ve dili kullanarak çevresini etkileyebildiğini gördüğü zaman dil edinim sürecine girer (14).

Yukarıdaki kısa özetten de anlaşılacağı üzere, mevcut hiçbir kuram tek başına ana dil ediniminin her yönünü açıklamada yeterli değildir. Ancak bu teoriler çocuğun ana dil ediniminde hem çocuğun doğuştan getirdiği biyolojik ve bilişsel faktörlerin, hem de çevresel faktörlerin kritik olduğuna dikkat çekmektedir. Televizyon, tablet ve akıllı telefonlar gibi araçlar bugün modern dünyada büyüyen çocukların çevresinin önemli bir parçasıdır. Çocukların bu araçlarla geçirdiği süre göz önünde bulundurulunca bu önemli çevresel faktörün dil gelişimine ne gibi etkileri olduğunu incelemek büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle bu çalışma, okul öncesi dönemde çocuklar için bu temel soruya cevap aramak amacıyla yola çıkmıştır.

2.1 Okul Öncesi Dönemde Dil Gelişimi

Bu çalışmada okul öncesi dönemdeki çocukların dil gelişiminde ekran maruziyetinin etkileri çalışılmıştır, çünkü okul öncesi dönem dil gelişimi için büyük önem arz etmektedir. Çocuklar 4 yaşına geldikleri zaman dil gelişimlerinin büyük bir

çoğunluğu tamamlamış olurlar. Bebeğin içinde bulunduğu ana dilini kullanmaya başlaması bebek için gelişiminde ilerleme olduğunu gösteren etkenlerden bir tanesidir. Dil gelişimine baktığımız zaman öncelikli olarak anlama gelir sonrasında üretim olur. İlk bebeklik döneminde çocuğun dil gelişimi için gerekli duyarlılığı kazanabilmesi için etrafında bulunan kişilerin konuşmalarına maruz kalması ve dil gelişimi için girdi alması gerekmektedir (15). 0-2 Yaşlarında dil gelişimi 2 bölüme ayrılarak incelenmektedir. Birincisi dil öncesi dönemdir ve ağlama, agulama, cıvıldaama gibi evreleri kapsamaktadır. İkincisi dilsel gelişim dönemidir ve bu evrede tek sözcük, telgraf konuşma, tam ve basit cümlelerin kurulmaya başlandığı evredir (16). 3 yaşına gelen bir çocuk temel dil bilgisi kurallarını öğrenmeye başlar ve sözcük dağarcığı gelişmektedir. İki kelimelik cümle aşamasının sonuna doğru, çocuk ikiden fazla kelime ile cümle kurmaya başlamaktadır. 2-3 yaş döneminde çocuğun üretebildiği üç, dört kelimelik cümlelerin sayısı artarak gelişmeye devam eder. Devam eden bu artış ile beraber bu yaş dönemindeki çocuğun cümleleri yorumlama ve anlama gibi becerilerinin de artması beklenmektedir. Bu dönemde çocuğun genel olarak konuşmaları daha anlaşılır hale gelmeye başlamaktadır (17;18). 3 yaş döneminde çocukların konuşmalarının %75'inin anlaşılır olması beklenmektedir. Bu yaş dönemindeki çocukların kelime haznesi 1000 civarındadır. Çocuk 4 yaşına geldiğinde ise konuşma anlaşılabilirliğinin tamamlanması gerekiyor (19).

Kelime çeşitliliği açısından çocuk incelendi zaman genellikle 3-4 yaş döneminde çocuk hem hayvan seslerini hem çevrelerinde gördükleri kişileri hem de gördüğü nesnelere isimlendirebilmesi beklenmektedir. 3 yaşından sonra çocuklarda artan soru sorma davranışının, meraktan veya sosyal ilişki kurma, dikkat çekme, güven kazanma, teselli ya da yardım isteme gibi amaçlardan kaynaklandığı düşünülmektedir. 3-4 yaş dilimindeki bir çocuğun sahip olduğu gramer kurallarıyla yetişkin bir bireyin sahip olduğu gramer kuralları farklıdır. Bu yaştaki çocuklar, kendi cümle yapısına uygun olan ancak gramer olan bozuk cümleleri duyduklarında, o cümleyi gramere uygun hale getirip kullanmaktadırlar. Bu da, çocukların cümleleri sadece art arda sıralanmış kelimeler olarak değil, belirli bir yapıda bir bütün olarak algıladıklarını göstermektedir (20).

Yukarıda da bahsedildiği üzere, popüler dil kuramları, çocuğun aldığı girdinin çocuğun dil gelişimi üzerindeki önemini vurgulamaktadır. Özellikle 0-3 yaş, dil gelişiminde en büyük ivmelerin kaydedildiği bir dönemdir. Dolayısıyla, günümüz 0-3 yaş çocuklarının artık önceki jenerasyonlara kıyasla teknolojik araçlar ile daha çok vakit geçirdikleri, günlük vakitlerinin kayda değer bir bölümünde ekrana maruz kaldıkları göz önünde bulundurulursa bunun dil gelişimine etkilerini anlamak büyük önem taşımaktadır.

2.2 Dil Gelişimini Etkileyen Faktörler

Çocuğun çevre ile olan ilişkisi ve çevresindeki kişilerle olan etkileşimi, konuşmanın gelişmesine katkı sağlayan etkenlerin başında gelmektedir. Normal gelişim gösteren çocukların tümü içinde buldukları çevrenin etkisiyle konuşmayı öğrenirler. Bunun en önemli nedeni insanların doğuştan sahip oldukları birtakım özelliklerinin olmasıdır. Doğuştan sahip olunan özelliklerin yanında çevresel faktörlerde dil gelişimi üzerinde etkilidir (21;22). Çocuğun dil gelişimi düzenli olarak yakın çevresinde bulunan ebeveyn, kardeş, çevresinde bulunan yetişkinler ve çocukların yanı sıra diğer çevresel sesler tarafından desteklenir ve gelişmeye devam eder (23). Annelerin çocuklarına konuşmaları, tepki vermeleri ve bilişsel uyarılmaları dahil olmak üzere verdikleri bakımın kalitesinin çocukların erken dil gelişimini etkilediği bilinmektedir. Perinatal problemler, kötü sosyoekonomik koşullar, ebeveynle etkileşim eksikliği ve yanlış beslenme gibi problemler, dil alanı da dahil olmak üzere tüm gelişimsel alanlarda gecikmeye neden olabilir (24). Ayrıca ekran kullanımı, çocuğun yaşı ve maruziyet türüne göre bilişsel gelişim üzerinde etkili olduğu bilinmektedir (25).

İlk bebeklik dönemindeki işitme bozuklukları, çocukluk dönemi esnasında çocuğun dil becerileri ve nöro-bilişsel alanlarında yetersiz gelişmenin olmasına neden olabilmektedir. Çocukta meydana gelen dil öncesi işitme kaybı dil ediniminin tüm alanları üzerinde olumsuz bir etkiye sahiptir. İşitmenin; fonoloji, morfoloji, gelişmiş kelime dağarcığı ve sözdizimi üzerinde etkisinin olmasından dolayı işitme engelli çocuklarda konuşma ve dil gelişiminin gecikmesi beklenmeyen bir durum değildir.

Çocukluğun ilk 36 ayı dil edinimi açısından en kritik dönemlerdir ve dil gelişimi bu dönemden sonra bir daha bu kadar hızlı değildir. Akustik uyaranların kabulü ve algılanması, dil öncesi aktiviteler için temel önkoşullardır. Bu nedenle, işitme engelli çocuklarda normal dil kazanımı için uygun müdahale eşliğinde erken işitme kaybı tanımlaması önemlidir (26;27).

Dil ve konuşma gelişimindeki gecikmeler mental retardasyon, işitme kaybı, etkileyici bir dil bozukluğu, psiko-sosyal mahrumiyet, otizm, dikkat bozuklukları, ayırt edici ses bozuklukları, dinleme ve konuşma bozuklukları vb. gibi birçok bozukluğun belirtisi olabileceği gibi bazen gecikmiş konuşmanın bir nedeni olmayabilir işitme ve zekâ gelişimi normal düzeyde olduğu gözlemlenebilmektedir (28).

Tablo 2.1. Dil Gelişimini Etkileyen Faktörler (29)

1.Evde konuşulan ana dil	Çocuk ile evde hangi dil konuşuluyorsa çocuk onu benimser ve ailenin dil kurallarına uygun bir şekilde konuşmaya devam etmesi gerekmektedir.
2.Taklit	Çocuk gelişim dönemlerinde çevreyi taklit eder ve bu dil gelişimine de katkı sağlayan bir etkidir.
3.Anne ve bebek arasındaki bağ	Annenin çocukla etkileşime girmesi dil gelişimini destekler.
4.Çevre	Çevre ile ne kadar çok zaman geçirirse o kadar dil gelişimi desteklenecektir.
5.Ebeveynlerin eğitim düzeyi	Anne babanın eğitim düzeyinin artması dil gelişimi üzerinde olumlu etki yaratabilmektedir.
6.Yaşlılarıyla etkileşime geçmesi	Çocuğun yaşlılarıyla etkileşime geçeceği ortamın sağlanması dil gelişimine olumlu katkı sağlar.
7.Oyun	Oyun çocuğun bütün gelişim alanlarını etkilediği gibi dil gelişimi üzerinde de olumlu etkiye sahiptir.
8.Kitap	Çocuğun dil gelişiminin sağlıklı bir şekilde tamamlayabilmesi için evde kitap okunması gerekmektedir.

2.3 Okul Öncesi Dönemde Ekran Kullanımı

Amerikan Pediatri Akademisi (AAP), aşırı ve uygunsuz ekran kullanımının çocuklarda gelişimsel ve sağlık risklerini gerekçe göstererek ekran kullanımı ile ilgili kısıtlamalar önermektedir. Yoğun ekrana maruz kalmanın oluşturacağı riskler arasında gecikmiş konuşma, kalitesiz uyku, yürütücü işlev bozukluğu, genel biliş dahil olmak üzere birçok risk belirtilmiştir (30). Okul öncesi dönemde çocukların hareketsiz olarak ve çevre ile etkileşime geçmeden yaptıkları en büyük aktivitelerden bir tanesi ekrana maruz kalmadır. Genellikle çocukların ekrana maruz kalmaları televizyon, DVD'ler, video oyunları, bilgisayarlar ve akıllı telefonlar dahil olmak üzere çeşitli şekillerde olabilmektedir. Uluslararası istatistikler Kanada'daki 3-4 yaşındaki çocukların, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki 4-7 yaşındaki çocukların ve Avustralya'daki 2-6 yaşındaki çocukların günde ekranla 1.5 ila 7 saat geçirdiklerini göstermektedir (31). Türkiye' de Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) Kamuoyu ve Yayın Araştırmaları Daire Başkanlığı'nca, 6614 kişiyi kapsayan bir araştırma yapılmış ve sonuçlarına göre; ülkemizde bir çocuk günde ortalama olarak üç saat kırk iki dakika televizyon izlemektedir. 0-6 yaş döneminde çocukların büyük çoğunluğunun gün içinde vakitlerinin önemli bir kısmını ekran ile iç içe bir şekilde zaman geçirdikleri dikkat çekmiştir. Ebeveynlerden alınan bilgiler doğrultusunda çocukların %30,79'unun bir günde 2-3 saat televizyon izledikleri, %25,64'ünün televizyon izleme süresinin sınırsız olduğu; %25,63'ünün bir günde iki saat kadar televizyon izledikleri; %17,94'ünün ise bir günde 3-4 saat televizyona maruz kaldıkları bilgisi elde edilmiştir (32).

Roberts ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmada 2-7 yaş arası çocukların %32'si ve 8- 18 yaş çocukların %65'sinin kendi odalarında televizyon bulunduğu gösterilmiş. Türkiye' de 6-15 yaş grubundaki çocukların bilgisayar, internet ve cep telefonu/akıllı telefon kullanım oranları sırasıyla %60,5, %50,8 ve %24,3'tü (33). Aşırı ekran maruziyeti, okul çağındaki çocuklar arasında kalitesiz uyku, obezite ve psikolojik sorunlarla ilişkilidir ve bu nedenle genellikle çocukların sağlığına zararlı olduğu düşünülmektedir. Çocukların ekran maruziyeti okul öncesi dönemde başlar ve ergenlik döneminde devam etmektedir. Bu yaygın kullanıma bağlı olarak tablet, akıllı telefon, bilgisayar ve internetin gelişmekte ve büyümekte olan çocukların

fiziksel ve ruhsal gelişimleri açısından zararlı etkilerinin de olabileceği bilinmektedir. Teknolojik aletlerin yoğun olarak kullanılmasının sonucunda araştırmalar gelişim gecikmesi, mental hastalıklar ve bağımlılıklar gibi sağlık sorunlarıyla karşı karşıya da kalılabileceğini gösterilmiş (34). Ayrıca, çok fazla ekran maruziyeti asthenopia, miyop ve düşük görme ile bağlantılı olduğunu bildiren çeşitli çalışmalarla mevcuttur. Okul öncesi dönemde, yaşamın ilk üç yılında ekrana maruz kalan çocukların istatistiksel olarak astigmat riskine yüksek oranda sahip oldukları görülmüştür (35).

Uykunun sağlık için önemli bir etken olduğu bilinmektedir. Bunun yanı sıra, çocukların uyku ile ilgili sorunlar yaşaması günümüzde yaygın problemlerden bir tanesidir. Elektronik cihazların kullanımı da dahil olmak üzere bu soruna çeşitli faktörlerin katkısı olmaktadır. Çok sayıda yazar, uyku alışkanlığının ergenlik ve çocukluk döneminde bilgisayar, video oyunları ve televizyon kullanımı arasındaki bağlantıyı incelemiştir. Ekrana uzun süre maruz kalma, gece başına daha az uyku ilgili problemlerle ilişkilendirilmiştir Ribner ve ark. Bunun sonucunda, uyku süresi ve kalitesi üzerindeki olumsuz etkiler konusunda da endişeleri artırmaktadır (36). Ayrıca hafif aktiviteler olarak bilinen sedanter davranışlar genel olarak çocuk ve ergenlerde olumsuz sonuçlara neden olur. Sedanter davranışlar, TV izlemek, video oyunları oynamak, bilgisayarda çalışmak, telefonda konuşmak, ders çalışmak, ödev yaparken oturmak ve minimum enerji gerektiren diğer oturma aktiviteleri gibi çok çeşitli aktiviteleri kapsar (37).

2.4 Ebeveyn Teknoloji Tutumlarının Çocukların Teknoloji Kullanımına Etkileri

Genellikle, araştırmalar çocukların televizyon seyretme süresinin çeşitli etmenlere bağlı olarak değişebildiğini göstermektedir. Çocuğun yaşı anne-babanın eğitim düzeyi, televizyon kanalı, yayın saatleri ve çeşitliliği, ailenin çocuk üzerindeki denetimi televizyon izleme süresini etkileyebilmektedir (38). Çocukların kullandığı ekran süresinin ebeveynler tarafından yeteri kadar kontrol sağlanmadığı durumlarda, çocuk tarafından amacı dışına kullanıma yol açabilmektedir. Ebeveynin izin verici bir tutum sergilemesi çocuğun zamanının büyük bir bölümünü teknolojik

cihaz kullanarak geçirmesine neden olabilmektedir. Bu kontrolsüz kullanım sonucunda ebeveynler çocuklarıyla etkileşim ve iletişime geçme konularında problem yaşadıklarını ifade edebilmektedirler. Güngör ,2014' te yaptığı araştırmada anne ve babaların çocuklarının oyalanması için bilgisayar ve akıllı telefon gibi araçları kullandığı, teknolojinin çocuğun yaşamında üçüncü bir ebeveyn rolü üstlendiği belirlenmiştir. Ebeveyn tarafında kontrol edilmeyen teknolojik alet kullanımı çocuğun sağlığının bozulması, davranış problemleri ve gelişimsel gecikmeler gibi birtakım olumsuz sonuçlar doğurabilir (39). Yalçın ve Erden,2018 de yaptıkları çalışmada ekran maruziyetinin süresinin ebeveyn çocuk ilişkisi üzerinde olumsuz etkisinin olduğu görülmüştür. Yine aynı çalışmada annelerin ortalama 1,6 saat babaların ise 2,7 saat ekran kullandıkları ve ekran kullanımına yönelik ebeveynlerin büyük bir çoğunluğunun herhangi bir kısıtlamanın olmadığı ve çocukların sınırsız ekran maruziyeti olduğunu belirtmişlerdir (40).

2.5 Teknoloji Kullanımı ile Dil Gelişimi Arasındaki Bağlantılar

Teknolojik aletlerin hayatın her noktasında kullanılmaya başlanması çocuklar için eğlenceli zaman geçirmenin önemli parçalarından biri haline gelmiştir. Çocukların dışarda zaman geçirecekleri alanların azalması dijital teknoloji kullanımını sürelerinin uzamasına neden olduğu ve çocukların ekranlarıyla yüz yüze oyunlar oynamaları önünde engel olduğu düşünülmektedir (41). Çocuğun çok fazla ekrana maruz kalması dil gelişimi de dahil olmak üzere çocuğun genel gelişimini de olumsuz etkilediği düşünülmektedir. Çok fazla teknolojik alet kullanmak çocuğun çevresinde bulunan yaşlılarıyla ve ebeveynle vakit geçirmesini kısıtlayacağından dolayı sosyalleşmesini engelleyecektir (42). Daha önce bahsedildiği üzere, popüler dil kuramlarından Pragmatik kuramın öngörülleri göz önünde bulundurulunca, bu azalan etkileşim ve sosyalleşmenin dil üzerindeki olumsuz etkileri tahmin edilebilir.

Küçük çocuklarla ilgili yapılan çalışmalar, ekran süresinin kısa süreli hafıza becerileri, okuma, matematik alanındaki başarı ve dil gelişimi gibi bilişsel gelişim alanları arasında ilişkinin olduğunu göstermektedir (43). Deneysel çalışmalar küçük çocuklardaki transfer açısından dolayı ekran maruziyetinin çocuğun gerçek hayatta

bilgiyi uygulama yeteneğine ket vurabileceğini göstermektedir. Çocuğun yürümek, konuşmak, öğrenmek için olan zamanını kısıtlayacağından dolayı bu alanları olumsuz etkileme olasılığı bulunmaktadır. Çocuğun bakıcısı ile etkileşime girmesi dil gelişimi için oldukça önemli bir yere sahiptir. Çocuğun bu zamanı bakıcıyla değil ekranla geçirmesi dil gelişimini sınırlandırabilir ve engelleyebilir (44). Yapılan boylamsal çalışmalar ekran süresi arttıkça dil becerileri ve çocuğun dikkat düzeyinde düşüşlerin olduğu gözlemlenmiştir (45).

Ekran kullanımı, erken dönem dil gelişimi için kritik olan ebeveyn ve bebek arasındaki etkileşimi azaltıp ve oyun fırsatlarını kısıtlayacağından dolayı dil gelişimi üzerinde olumsuz etki bırakabileceği düşünülmektedir. Pempek ve ark araştırmalarında evde TV açıkken ve kapalıyken çocuk-ebeveyn etkileşimini karşılaştırmalı incelemişlerdir. Araştırmalarının sonuçlarına göre evde TV açıkken çocuk-ebeveyn etkileşimi azalmaktadır (46). Schmidt ve ark benzer şekilde evde TV açıkken çocukların daha az oyun oynadıklarını tespit etmişlerdir (47).

3 MATERYAL VE METOD

Bu bölümde araştırma modeli, katılımcılar, veri toplama araçları ve verilerin istatistiksel analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1 Araştırma Modeli

Bu çalışmanın amacı 2-3 yaş döneminde normal gelişim gösteren kız-erkek çocuklarının teknolojik aletlere maruz kalmalarının dil gelişimleri üzerindeki etkileri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu çalışmada nicel araştırma modeline uygun olarak ilişkisel/ korelasyonel araştırma modeli uygulanmıştır. İstanbul Medipol Üniversitesi, 21/08/2020 tarihli Etik Kurulu'nun 10840098-772.02-E.39881 karar no'lu izniyle veri toplama Eylül 2020- Aralık 2020 tarihleri arasında yapılmıştır (Ek 1). Bu çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayalı olup 2-3 yaş grubundaki çocukları olan aileler ile değerlendirmeye başlanmadan önce, değerlendirmenin amacı ve uygulanışı hakkında bilgilendirilmiş ve yazılı onamları alınmıştır. Tüm katılımcıların ebeveynleriyle yüz yüze görüşme sağlanmış olup sırası ile aile görüş formu, TİGEII (Türkçe İletişim Davranışları Gelişimi Envanteri II), teknoloji tutum ölçeği uygulanmıştır.

3.2 Araştırmanın Katılımcıları

Çalışmaya, İstanbul'daki özel bir kliniğe başvuran çocuklar dahil edilmiştir. Kliniğe başvuran 2;0-3;0 yaş aralığında 40 çocuğun ebeveynleri ile görüşülmüştür. Çalışmaya dahil edilme kriterleri şu şekildedir:

- Çocukların yaşlarının 24 ila 36 ay arasında olması,
- Fizyolojik, biyolojik ve bilişsel herhangi bir tanı almamış ve tipik gelişim göstermesidir.

Özel gereksinimi olan ya da doğuştan ya da gelişimsel herhangi bir bozukluk tanısı almış çocuklar bu araştırmaya dahil edilmemiştir. Bu kriterlere uyan ve araştırmamıza katılan 40 çocuğa ve ebeveynlerine ilişkin sosyo-demografik bilgileri Tablo 5.1 ve Tablo 5.2’de sunulmuştur. Kız ve erkek katılımcılar arasında Tablo 2’de sunulan değişkenler bakımından anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 3.1. Araştırmaya katılan çocukların kronolojik yaş ve vücut kitle endeksi bilgileri

	Kız (n= 18)		Erkek (n= 22)		Toplam (n= 40)	
	Ort	Ss	Ort	Ss	Ort.	SS.
Kronolojik yaş (ay)	30.22	.856	29.72	.774	29.95	3.59
Vücut Kitle Endeksi (VKE)	19.11	.780	17.88	.705	18.44	3.32

Tablo 3.2. Araştırmaya Katılan Çocuklar ve Ebeveynlerine İlişkin Demografik Bilgiler

Değişken	Kategori	n	%
Cinsiyet	Kız	18	45,0
	Erkek	22	55,0
Evde çift dil konuşulması	Yok	31	77,5
	Var	9	22,5
Maddi durum	2000 TL altı	2	5,0
	2001-4000 TL	5	12,5
	4001-6000 TL	14	35,0
	6001-8000 TL	7	17,5
	8001-10000 TL	4	10,0
	10001 TL üstü	8	20,0
Anne eğitim durumu	İlkokul	14	35,0
	Ortaokul	2	5,0
	Lise	4	10,0
	Ön lisans	5	12,5
	Lisans	13	32,5
	Yüksek lisans	2	5,0
Baba eğitim durumu	İlkokul	7	17,5
	Ortaokul	3	7,5
	Lise	7	17,5
	Ön lisans	5	12,5
	Lisans	17	42,5
	Yüksek lisans	1	2,5
Toplam		40	100,0

3.3 Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada 2-3 yaş arası çocukların dil becerilerinin ekran kullanımı ile ilişkisine ve bu değişkenlerin ebeveynlerin sosyoekonomik durumu ile ilişkisine bakılmıştır. Bu çalışmada ilk olarak Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu (EK-1), Aile Görüş Formu (EK-2), Türkçe İletişim Davranışları Gelişimi Envanteri (TIGEII, EK-3), ve Teknoloji Tutum Ölçeği (EK-4) uygulanmıştır.

3.3.1 Aile Görüş Formu

İstanbul'da bulunan 2-3 yaş arası normal gelişim gösteren çocuğu olan ebeveynlere verilen ve ailenin sosyoekonomik durumu ve çocukların gelişimsel öyküsünü detaylı olarak değerlendirmek için kullanılan formdur (EK 2). Bu form 40 sorudan oluşmaktadır. Bir önceki bölümde sunulan Tablo 2 ve 3.te bu formda sorulan soruların bir kısmına katılımcıların verdiği cevaplar sunulmuştur. Bu formda ilk olarak çocuğun adı, soyadı, doğum tarihi, boyu-kilosu ile ilgili bilgi edinilecek bir bölüm mevcuttur. İkinci bölüm anne ve babanın eğitim durumu, yaşı, meslekleri gibi sorularının yanında ailenin ortalama aylık geliri, başka kardeşin olup olmadığı, evde konuşulan dillerin neler olduğu, çocuğun uyku süresi ve kreşe gidip gitmediği ile ilgili soruları kapsamaktadır (katılımcılara ait bu bulgular tablo 6.1'de verilmiştir).

Üçüncü ve son bölümde çocuğun gelişimsel ve sağlık geçmişi ile ilgili soruları kapsamaktadır. Bu bölümde annenin gebelik dönemi ile ilgili sorular, doğum esnası ve sonrası bebeğin genel sağlık durumu ve gelişimi ile ilgili soruları içermenin yanında çocuğun anne ve baba ile ilişkisinin nasıl olduğu, ince ve kaba motor gelişimi, herhangi bir konuşma probleminin olup olmadığı gibi soruları kapsamaktadır. Bu çalışmada yaygın olarak aile görüş formuna anneler cevap verdi. Form araştırmacı tarafından ailelere sorular yöneltilerek doldurulmuştur. Katılımcılar arasında genel sağlık problemi ya da gelişimsel herhangi bir sorun bulunmayanlar çalışmaya dahil edilmiştir.

3.3.2 Türkçe İletişim Gelişimi Envanteri (TİGE I-II)

Çocuğun dil gelişimin ölçmek amacıyla kullanılan testler mevcuttur. TİGE II de kız ve erkek çocuklarının dil becerilerinin ayrı ayrı ve her iki cinsiyetin birlikte ele alındığı yaşa göre yüzdeler halinde norm tabloları ve gelişim eğrileri sunulmaktadır. TİGE (EK-3), MacArthur-Bates Communication Development Inventory (CDI)/ İletişim Gelişimi Envanteri'nin (CDI) Türkçe uyarlamasıdır. Türkçe İletişim Gelişimi Envanteri'nin (TİGE I-II) Türkçe'ye uyarlaması Aksu-Koç ve diğerleri tarafından yapılmıştır. TİGE'nin, iki ayrı yaş aralığı için iki farklı formu (TİGE 1 ve TİGE 2) bulunmaktadır. Kullanılan formlar çocuğa bakımı veren kişi tarafından işaretlenmektedir. 3

TİGE I 10 alt bölümden oluşmakta ve 8-16 ay arasındaki çocuklara uygulanır. Sözcük dağarcığı bölümü toplamda 20 kategoriden oluşmaktadır. Bu kategorilerden 12'si isimleri; diğer 8 kategori ise eylemler, zamirler, bağlaçlar gibi sözcük kategorilerini değerlendirmek için kullanılmaktadır. Bu çalışmada kullanılan TİGE II ise 16-36 aylık çocukların dil becerilerini ölçmeyi hedeflemektedir. Temelde 2 bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm sözcük dağarcığı bilgisini ölçmeye yönelik olup, 12'si isim kategorileri olmak üzere toplamda 21 kategori içermektedir. Kalan 9 kategori ise gramer gelişimini ölçmeye yöneliktir ve eylem sözcükleri, tanımlamaya yardımcı sözcükler, zamanla ilgili sözcükler, zamirler, soru sözcükleri, yer bildiren sözcükler, belirleyici Dil Gelişimi" değişkeni ise TİGE-2 Bölüm 1 ve Bölüm 2 toplamını ifade etmektedir. Standardizasyon çalışmaları süresince dört farklı ilden (Ankara, İstanbul, Eskişehir ve Adana) 3538 anne ile görüşülmüştür. Envanterler Türkçe'nin özgün yapısına uygun olarak hazırlanmıştır. Sözcük Dağarcığı alt ölçeğinde 21 kategoride 711 sözcük bulunmaktadır. Ölçeğin geçerlik çalışmaları, genel grubun %5'ine denk gelen 150 alt örnekleme gerçekleştirilmiştir. TİGE I-II'nin güvenilirlik çalışmalarında Cronbach Alfa değerleri ve madde-ölçek toplam puan korelasyonları hesaplanmıştır. (48;49).

3.3.3 Teknoloji Tutum Ölçeği

Çalışmaya dahil edilen çocukların teknolojik aletleri kullanımları ya da maruziyetlerini ölçmek için Teknoloji Tutum Ölçeği hazırlanmıştır (Ek 4). Bu ölçek hazırlanırken mevcut bir ölçek (50). Örnek alınmış, sorular bu çalışmanın amacına uygun olarak adapte edilmiştir. Teknoloji Tutum Ölçeği 10 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm çocuğun teknolojik aletlere maruz kalmasının ailelerin tutumlarının nasıl olduğu ile ilgili soruları içermektedir. Bu bölümden elde edilen toplam puan “Ebeveyn Teknolojik Alet Tutumu” değişkenini ifade etmektedir. Bu bölümden alınan yüksek puanlar ebeveynlerin teknolojiye tutumlarının o kadar pozitif olduğunu ifade eder. Bu bağlamda bazı sorular yüksek değer pozitif tutum ifade edecek yönde ters skorlanmıştır. İkinci bölüm çocuğun gün içinde teknolojik alet kullanım süresi ilgili soruları içermektedir. Bu bölümde çocuğun teknolojik aletlerde ne tür yayınlara maruz kaldığı sorulmaktadır (örn. çizgi film, belgesel, vb.).

Üçüncü bölüm annenin gün içinde teknolojik alet kullanım süresi ilgili soruları içermektedir. Aynı zamanda annenin ne tür yayınları izlediği ile ilgili soruları da içermektedir. Dördüncü bölüm babanın gün içinde teknolojik alet kullanım süresi ilgili soruları içermektedir. Bu bölüm de babanın ne tür yayınlara maruz kaldığını ölçmek için de sorular mevcuttur. Beşinci bölüm çocuğun günlük hangi teknolojik alete maruz kaldığı ile ilgili soruları içermektedir. Altıncı bölüm arka planda/ pasif ekran maruziyetinin süresi ile ilgili soruyu içermektedir. Yedinci bölüm annenin gün içinde teknolojik aletlere maruz süresi ile ilgili soru içermektedir. Sekizinci bölüm babanın gün içinde teknolojik alete maruz kalma süresi ile ilgili soru içermektedir. Dokuzuncu bölüm evde toplam kaç tane TV olduğu ile ilgili soru içermektedir. Onuncu bölüm pandemi sürecinde çocuğun günlük teknolojik aletlere maruz kalma süresi ve ne tür teknolojik aletlere maruz kaldığı ile ilgili soruları içermektedir.

3.4 Uygulama

Verileri toplamadan önce, ilk olarak ailelere çalışmanın amacı ve nelerin inceleneceğinin detaylı olarak anlatıldığı gönüllü onam formu okutulup onaylayan ebeveynlerle çalışmaya başlanmıştır. Bu aşamadan sonra çalışmaya dahil edilen çocukların bilgilerinin kaydedildiği aile görüş formundaki sorular araştırmacı tarafından ebeveynlere yöneltilmiş olup yanıtlar kaydedilmiştir. Bu kısım tamamlandıktan sonra araştırmaya dahil edilen çocukların teknolojik aletlere maruz kalma derecelerinin ölçmek için hazırlanan ölçek araştırmacı tarafında ailelere verilmiş olup, ölçekteki soruları yanıtlamaları istenmiştir. Teknoloji tutum ölçeği ile ilgili sorular yanıtlandıktan sonra çocuğun dil gelişimi ile ilgili veri toplamak için Türkçe İletişim Gelişimi Envanteri (TİGE II) verilmiştir.

3.5 İstatistiksel Analiz

Bu araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences, version 26, IBM) programı kullanılarak analiz edilmiştir. Öncelikle bu araştırmadaki bağımlı ve bağımsız değişkenlerin tanımlayıcı istatistiksel analizleri (verilen normal dağılım gösterip göstermediği, ortalama, standart sapma değerleri vb.) yapılmıştır. Bu araştırmadaki bağımlı ve bağımsız değişkenlerin normal dağılım göstermedikleri tespit edilmiştir. Bu nedenle istatistiksel analizlerde Mann Whitney-U, Wilcoxon işaretli Sıralar Testi ve Spearman korelasyonu gibi nonparametrik testler kullanılmıştır. Bu çalışmadaki her bir araştırma sorusu için bağımlı ve bağımsız değişkenler şu şekildedir:

- 2-3 yaş arası çocuklarda ekran maruziyeti (süresi ve niteliği) ile dil gelişimleri (TİGE II envanteri skorları) arasında bir bağlantı var mıdır? Bu araştırma sorusunda bağımsız değişken çocukların ekran maruziyet süresi ve niteliği (Teknoloji Tutum Ölçeği Bölüm 2/ maruz kalınan yayın turu, bölüm 5/ maruz kalınan teknolojik alet turu ve bölüm 6/ pasif ekran süresi her birinin ayrı ayrı toplam değerleri) olarak belirlenmiştir ve bağımlı değişken ise TİGE-II skorlarıdır.

- 2-3 yaş arası çocukların ebeveynlerinin teknoloji tutumları ve teknoloji kullanım sürelerinin, çocukların ekran maruziyet suresi ve dil gelişimleri ile bağlantısı ne yöndedir? Bu araştırma sorusunda ebeveyn teknoloji tutumları ve teknolojik alet kullanım süreleri (Teknoloji Tutum Ölçeği Bölüm 1, 3 ve 4 skorları) bağımsız değişken, çocukların ekran maruziyet süreleri ve TIGE II skorları ise bağımlı değişken olarak tanımlanmıştır.
- 2-3 yaş arası çocukların ekran maruziyeti, ebeveynlerinin teknoloji kullanımı ve çocuklardaki dil gelişiminin ailelerin sosyo-ekonomik yapısı ile nasıl bir bağlantısı vardır? Bu araştırma sorusunda sosyo-ekonomik yapı (aile içi gelir ve anne-babanın eğitim düzeyleri) bağımsız değişken, çocukların ekran maruziyet süreleri, ebeveynlerin teknoloji kullanım süreleri ve çocukların TIGE II skorları bağımlı değişkenler olarak belirlenmiştir.
- Ailelerin teknoloji tutumu ve çocuklarda ekran maruziyeti COVID-19 pandemisi süresince ne yönde etkilenmiştir? Bu araştırma sorusu için COVID-19 Pandemisi (öncesi ve pandemi suresi) bağımsız değişken olup, ebeveyn teknoloji tutumu ve çocukların ekran maruziyet süreleri bağımlı değişkenler olarak belirlenmiştir.

4 BULGULAR

Bu çalışma 24-36 ay arası normal gelişim gösteren çocukların teknolojik aletlere maruz kalmalarının dil gelişimi üzerine etkilerini ölçmeyi öncelikli olarak hedeflemiştir. Bu bölümde toplanan verilerin dağılımı, çalışmaya ait araştırma sorularının her birinin istatistiksel analizlerinin sonuçları raporlanmıştır.

4.1 Katılımcıların Teknolojik Alet Kullanımlarının Maruz Kalınan İçeriklere Gore Dağılımı

Teknolojik Tutum Ölçeği bölüm 2, 3, ve 4'te çocuk, anne ve babanın izlediği ya da maruz kaldığı ekran kullanımının içeriğine dair sorulara verilen yanıtların dağılımı Tablo 4.1.'de verilmiştir. Bu tabloda da sunulduğu üzere, çocukların ekran maruziyetinde içerik olarak çizgi film ve oyun öne çıkmaktadır. Çocukların büyük çoğunluğunun (%72,5) günde ortalama 1-3 saat arasında çizgi film izleyerek ekrana maruz kalmaktadır. Çocukların sadece %27'si günde ortalama 3 saatten fazla ekranı oyun amacıyla kullandığı ve %42,5'inin ise ekran kullanımında hiç oyun oynamanın yer almadığı bildirilmiştir. Ebeveynlerin raporuna göre, çocukların dizi, film, haber, ya da sosyal medya gibi diğer içeriklere maruz kalma oranı ise yok denecek kadar azdır (1-3 çocuk, <1 saat).

Tablo 4.1 Çocuk, Anne ve Babaya Göre İzlenen İçerik Süreleri İçin Sayı ve Yüzde Dağılımı

Değişken	Kategori	Çocuk		Anne		Baba	
		n	%	n	%	n	%
Çizgi Film	Yok	3	7,5	26	65,0	34	85,0
	30 dk	6	15,0	7	17,5	2	5,0
	1 saat	8	20,0	1	2,5	3	7,5
	1-2 saat	10	25,0	1	2,5	-	-
	2-3 saat	11	27,5	3	7,5	-	-
	3 saat üstü	2	5,0	2	5,0	1	2,5
Oyun	Yok	17	42,5	32	80,0	20	50,0
	30 dk	2	5,0	1	2,5	5	12,5
	1 saat	1	2,5	1	2,5	-	-
	1-2 saat	5	12,5	2	5,0	6	15,0
	2-3 saat	4	10,0	2	5,0	3	7,5
	3 saat üstü	11	27,5	2	5,0	6	15,0
Dizi/film	Yok	39	97,5	19	47,5	24	60,0
	30 dk	-	-	1	2,5	-	-
	1 saat	-	-	6	15,0	3	7,5
	1-2 saat	1	2,5	8	20,0	10	25,0
	2-3 saat	-	-	4	10,0	3	7,5
	3 saat üstü	-	-	2	5,0	-	-
Eğlence	Yok	40	100,0	29	72,5	31	77,5
	30 dk	-	-	-	-	3	7,5
	1 saat	-	-	2	5,0	6	15,0
	1-2 saat	-	-	7	17,5	-	-
	2-3 saat	-	-	1	2,5	-	-
	3 saat üstü	-	-	1	2,5	-	-
Belgesel	Yok	36	90,0	34	85,0	8	20,0
	30 dk	3	7,5	2	5,0	7	17,5
	1 saat	1	2,5	3	7,5	7	17,5
	1-2 saat	-	-	1	2,5	9	22,5
	2-3 saat	-	-	-	-	4	10,0
	3 saat üstü	-	-	-	-	5	12,5

Haber	Yok	39	97,5	23	57,5	29	72,5
	30 dk	1	2,5	10	25,0	3	7,5
	1 saat	-	-	5	12,5	4	10,0
	1-2 saat	-	-	2	5,0	2	5,0
	2-3 saat	-	-	-	-	2	5,0
	3 saat üstü	-	-	-	-	-	-
Sosyal medya	Yok	39	97,5	8	20,0	21	52,5
	30 dk	1	2,5	8	20,0	2	5,0
	1 saat	-	-	5	12,5	3	7,5
	1-2 saat	-	-	13	32,5	7	17,5
	2-3 saat	-	-	3	7,5	3	7,5
	3 saat üstü	-	-	3	7,5	4	10,0

4.2 Katılımcı Çocukların Kullandığı Teknolojik Alet Türüne Gore Dağılımı

Teknolojik Tutum Ölçeği bölüm 5’de çocuk tarafından kullanılan teknolojik aletin türüne dair sorulara verilen yanıtların dağılımı Tablo 4.2.’de verilmiştir. Aynı tabloda Teknoloji Tutum ölçeği bölüm 9’da pandemi sürecinde ekran kullanım türüne dair sorulara verilen yanıtlar da sunulmuştur. Bu tabloda incelendiğinde, çocukların ekran kullanımında telefon ve televizyon kullanımı öne çıkmaktadır. Çocukların %62,5’i günde ortalama 1-3 saat arasında TV izlemektedir. Çocukların %57,5 kadarı ise 30 dk ila 2 saat arasında telefon ekranına maruz kalmaktadır. Bu araştırmaya katılan çocukların sadece %10’u tablet kullanırken hiçbirinin bilgisayar kullanmadığı bildirilmiştir.

Tablo 4.2. Çocukların Pandemi Öncesi ve Pandemi Sürecinde Kullanılan Teknolojik Alet Süreleri İçin Sayı ve Yüzde Dağılımı

Değişken	Kategori	Pandemi öncesi		Pandemi süreci	
		n	%	n	%
Telefon	Yok	12	30,0	9	22,5
	30 dk	11	27,5	9	22,5
	1 saat	8	20,0	7	17,5
	1-2 saat	4	10,0	4	10,0
	2-3 saat	2	5,0	5	12,5
	3 saat üstü	3	7,5	6	15,0
Tablet	Yok	36	90,0	35	87,5
	30 dk	2	5,0	2	5,0
	1 saat	1	2,5	2	5,0
	2-3 saat	1	2,5	1	2,5
Bilgisayar	Yok	40	100,0	38	95,0
	2-3 saat	-	-	1	2,5
	3 saat üstü	-	-	1	2,5
TV	Yok	8	20,0	12	30,0
	30 dk	6	15,0	2	5,0
	1 saat	10	25,0	1	2,5
	1-2 saat	10	25,0	11	27,5
	2-3 saat	5	12,5	7	17,5
	3 saat üstü	1	2,5	7	17,5

4.3 Çocukların Ekran Maruziyeti (Süresi ve Niteliği) ile Dil Gelişimlerinin (TIGE II Envanteri Skorları) İlişkisine Dair Bulgular

Çocuklarda ekran maruziyeti toplam süresi (her tur içerik ve teknolojik alet turu) ile dil gelişimi arasındaki bağlantıyı analiz etmek için ekran maruziyet süresi ile TIGE II bölüm 1 (Sözcük Dağarcığı), bölüm 2 (Gramer Bilgisi) ve toplam skor (Genel Dil Gelişimi) arasındaki ilişki Spearman Korelasyonu kullanarak incelenmiştir. Sonuçlar Tablo 4.3.'te sunulmuştur. Buna göre çocuk ekran maruziyeti toplam süresi ile TIGE II skorları arasında anlamlı bir korelasyon bulunmamıştır.

Tablo 4.3. Çocukların Sözcük Dağarcığı, Gramer Bilgisi, Genel Dil Gelişimi ve Ebeveynlerinin Teknolojik Alet Tutumu Puanları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

	Sözcük Dağarcığı puanı	Gramer Bilgisi puanı	Genel Dil Gelişimi	Ebeveyn Teknolojik Alet Tutumu
Gramer Bilgisi puanı	0,778***			
Genel Dil Gelişimi	0,995***	0,820***		
Ebeveyn teknolojik alet tutumu	0,240	0,332*	0,262	
Çocuk ekrana maruz kalma süresi	0,016	0,015	0,008	0,603***

***p<0,001; *p<0,05

Çocukların ekran maruziyetinin niteliğine yani ne tür içerikler izlediğine göre dil gelişim/ TIGE II skorlarının etkilenip etkilenmediğini ise Mann-Whitney U Testi kullanarak inceledik. Yukarıda belirtildiği üzere, çocuklar içerik olarak çizgi film ve oyun amacıyla ekrana maruz kalmaktadır. Bu nedenle çoğunlukla çizgi film izleyen ve oyun oynayan çocuklar arasında TIGE sözcük dağarcığı, gramer bilgisi alt kategorileri ve TIGE II genel dil gelişimi incelenmiştir ve Tablo 4.4.'te sunulmuştur. Buna göre TIGE II skorların çocukların ne tür içerik izlediğine göre anlamlı bir fark göstermemektedir. Bunun yanı sıra, çocukların çizgi film izleme sürelerinin oyun oynama sürelerinden anlamlı şekilde farklı ve fazla olduğu bulunmuştur.

Tablo 4.4. Çocukların En Çok Maruz Kaldıkları İçeriklere Göre Sözcük Dağarcığı, Gramer Bilgisi, Genel Dil Gelişimi ve Ebeveynlerinin Teknolojik Alet Tutumu Puanları İçin Sıra Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek	İçerik	n	Sıra ortalaması	Z	P
Sözcük dağarcığı	Çizgi film	26	20,56	-0,043	0,966
	Oyun	14	20,39		
Gramer bilgisi	Çizgi film	26	20,67	-0,128	0,898
	Oyun	14	20,18		
Genel dil gelişimi	Çizgi film	26	20,62	-0,085	0,932
	Oyun	14	20,29		
Ebeveyn teknolojik alet tutumu	Çizgi film	26	18,00	-1,859	0,063
	Oyun	14	25,14		
Çocuk Toplam Ekran Süresi	Çizgi film	26	15,67	-3,582	0,000
	Oyun	14	29,46		

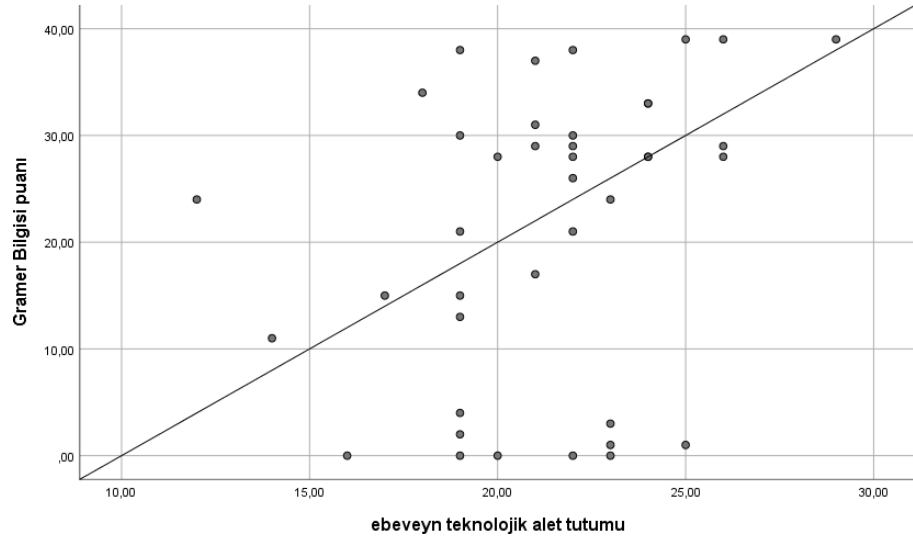
Çocukların ekran maruziyetinin niteliğine yani ne tür teknolojik aleti kullandıklarına göre dil gelişim/ TIGE II skorlarının etkilenip etkilenmediğini ise Mann-Whitney U Testi kullanarak inceledik. Yukarıda belirtildiği üzere, çocuklar teknolojik alet turu olarak en çok telefon ve televizyon ekranına maruz kalmaktadır. Bu nedenle telefon ve TV'ye maruz kalma ile TIGE II sözcük dağarcığı, gramer bilgisi alt kategorileri ve TIGE II genel dil gelişimi arasındaki incelenmiştir ve Tablo 4.5.'te sunulmuştur. Buna göre TIGE II skorları çocukların ne tür teknolojik alete maruz kaldığına göre anlamlı bir fark göstermemektedir.

Tablo 4.5. Pandemi Öncesi En Çok Maruz Kalınan Ekran Değişkenine Göre Sözcük Dağarcığı, Gramer Bilgisi, Genel Dil Gelişimi ve Ebeveynlerinin Teknolojik Alet Tutumu Puanları İçin Sıra Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek	Maruz kalınan ekran	n	Sıra ortalaması	Z	P
Sözcük dağarcığı	Telefon	19	23,89	-1,747	0,081
	TV	21	17,43		
Gramer bilgisi	Telefon	19	22,32	-0,937	0,349
	TV	21	18,86		
Genel dil gelişimi	Telefon	19	23,79	-1,693	0,090
	TV	21	17,52		
Ebeveyn teknolojik alet tutumu	Telefon	19	21,21	-0,369	0,712
	TV	21	19,86		
Çocuk Toplam Ekran Süresi	Telefon	19	20,63	-0,068	0,946
	TV	21	20,37		

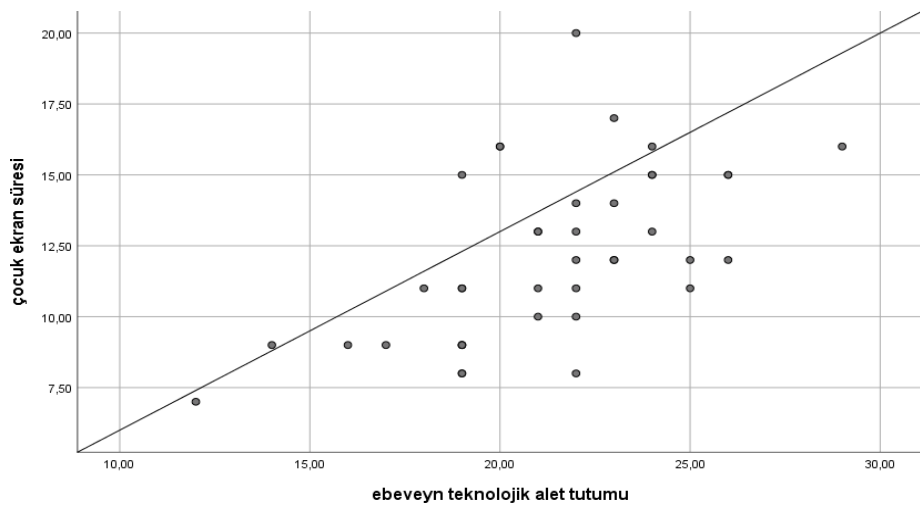
4.4 Ebeveynlerinin Teknoloji Tutumları ve Teknoloji Kullanım Sürelerinin, Çocukların Ekran Maruziyet Süresi ve Dil Gelişimi ile Bağlantısına Dair Bulgular

Çocukların ekran maruziyet toplam süreleri, TIGE II skorları (Sözcük dağarcığı, Gramer bilgisi alt testleri, Genel Dil Gelişim skorları) ve ebeveynlerinin teknolojik alet tutumu arasında ne tür bir ilişki olduğunu incelemek için Spearman Korelasyon Testi uygulanmıştır ve sonuçlar yukarıdaki Tablo 4.2.'de verilmiştir. Ebeveyn teknolojik alet tutumu ile çocukların gramer bilgisi puanları arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu görülmüştür ($r=0,332$; $p<0,05$). Bu ilişkinin dağılım grafiği Şekil 4.1.'de sunulmuştur. Bu sonuca göre ebeveynlerin teknolojik alet kullanımına yönelik tutumları olumlu yönde arttıkça çocukların gramer bilgisi puanları da artacaktır veya ebeveynlerin teknolojik alet kullanımına yönelik tutumları olumsuz yönde arttıkça çocukların gramer bilgisi puanları da azalacaktır.

Şekil 4.1. Ebeveyn Teknolojik Alet Tutumu ile Çocukların TIGE II Bölüm 2, Gramer Bilgisi Skorları Arasındaki ilişki

Tablo 4.2.'de sunulduğu üzere, ebeveyn teknolojik alet tutumu ile çocukların ekran maruziyet toplam süresi arasında pozitif yönde, yüksek düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=0,603$; $p<0,001$). Bu sonuca göre ebeveyn teknolojik alet tutum puanı arttıkça da artacak veya çocuğun ekrana maruz kalma süresi de artmıştır. Bu ilişkinin dağılım grafiği Şekil 4.2.'de sunulmuştur.

Şekil 4.2. Ebeveyn Teknolojik Alet Tutumu ile Çocukların Ekran Maruz Kalma Süresi Arasındaki ilişki

4.5 Ailelerin Sosyo-Ekonomik Yapısının Çocukların Ekran Maruziyeti, Ebeveynlerinin Teknoloji Kullanımı ve Çocuklardaki Dil Gelişimine Etkilerine Dair Bulgular

Sosyo-ekonomik yapıya dair bulgulara bakıldığı zaman, anne eğitim durumu kategorilerine göre çocuklar arasında TIGE II sözcük dağarcığı, gramer bilgisi alt kategorileri ve TIGE II genel dil gelişimi açısından; ayrıca ebeveynlerinin teknolojik alet tutumu puanları ve çocukların toplam ekran maruziyet süreleri bakımından bir fark olup olmadığını incelemek için Kruskal Wallis H Testi uygulanmış ve bu değişkenlerde anne eğitimi bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Sonuçlar Tablo 4.6’da sunulmuştur.

Tablo 4.6. Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Sözcük Dağarcığı, Gramer Bilgisi, Genel Dil Gelişimi ve Ebeveynlerinin Teknolojik Alet Tutumu Puanları İçin Sıra Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek	Anne eğitim durumu	n	Sıra ortalaması	H	P
Sözcük dağarcığı	İlkokul	14	17,29	3,335	0,189
	Ortaokul-ön lisans	11	25,73		
	Lisans ve üstü	15	19,67		
Gramer bilgisi	İlkokul	14	17,21	2,791	0,248
	Ortaokul-ön lisans	11	25,05		
	Lisans ve üstü	15	20,23		
Genel dil gelişimi	İlkokul	14	17,14	3,632	0,163
	Ortaokul-ön lisans	11	25,95		
	Lisans ve üstü	15	19,63		
Ebeveyn teknolojik alet tutumu	İlkokul	14	19,75	0,980	0,612
	Ortaokul-ön lisans	11	23,41		
	Lisans ve üstü	15	19,07		
Çocuk Toplam Ekran Süresi	İlkokul	14	23,75	1,821	0,402
	Ortaokul-ön lisans	11	19,73		
	Lisans ve üstü	15	18,03		

Baba eğitim düzeyi ile olan ilişkinin analizleri incelendiği zaman baba eğitim durumu kategorilerine göre çocuklar arasında TIGE II sözcük dağarcığı, gramer bilgisi alt kategorileri ve TIGE II genel dil gelişimi açısından; ayrıca ebeveynlerinin teknolojik alet tutumu puanları ve çocukların toplam ekran maruziyet süreleri bakımından bir fark olup olmadığını incelemek için Kruskal Wallis H Testi uygulanmış ve bu değişkenlerde baba eğitimi bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Sonuçlar Tablo 4.7.'de sunulmuştur.

Tablo 4.7. Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Sözcük Dağarcığı, Gramer Bilgisi, Genel Dil Gelişimi ve Ebeveynlerinin Teknolojik Alet Tutumu Puanları İçin Sıra Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek	Baba eğitim durumu	n	Sıra ortalaması	H	P
Sözcük dağarcığı	Ortaokul ve altı	10	14,30	3,814	0,149
	Lise-ön lisans	12	21,92		
	Lisans ve üstü	18	23,00		
Gramer bilgisi	Ortaokul ve altı	10	14,70	3,656	0,161
	Lise-ön lisans	12	20,88		
	Lisans ve üstü	18	23,47		
Genel dil gelişimi	Ortaokul ve altı	10	14,10	4,081	0,130
	Lise-ön lisans	12	21,88		
	Lisans ve üstü	18	23,14		
Ebeveyn teknolojik alet tutumu	Ortaokul ve altı	10	17,55	1,020	0,601
	Lise-ön lisans	12	20,46		
	Lisans ve üstü	18	22,17		
Çocuk Toplam Ekran Süresi	Ortaokul ve altı	10	23,60	1,210	0,546
	Lise-ön lisans	12	20,79		
	Lisans ve üstü	18	18,58		

Maddi durum kategorilerine göre çocuklar arasında TIGE II sözcük dağarcığı, gramer bilgisi alt kategorileri ve TIGE II genel dil gelişimi açısından; ayrıca ebeveynlerinin teknolojik alet tutumu puanları ve çocukların toplam ekran maruziyet süreleri bakımından bir fark olup olmadığını incelemek için Kruskal Wallis H Testi uygulanmış ve bu değişkenlerde maddi durum bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Sonuçlar Tablo 4.8.'de sunulmuştur.

Tablo 4.8. Maddi Durum Değişkenine Göre Sözcük Dağarcığı, Gramer Bilgisi, Genel Dil Gelişimi ve Ebeveynlerinin Teknolojik Alet Tutumu Puanları İçin Sıra Ortalamaları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek	Maddi durum	n	Sıra ortalaması	H	P
Sözcük dağarcığı	4000 TL altı	7	13,29	3,233	0,199
	4001-10000 TL	25	22,00		
	10001 TL üstü	8	22,13		
Gramer bilgisi	4000 TL altı	7	17,14	2,131	0,344
	4001-10000 TL	25	19,84		
	10001 TL üstü	8	25,50		
Genel dil gelişimi	4000 TL altı	7	13,86	2,761	0,251
	4001-10000 TL	25	21,74		
	10001 TL üstü	8	22,44		
Ebeveyn teknolojik alet tutumu	4000 TL altı	7	20,93	0,212	0,899
	4001-10000 TL	25	20,92		
	10001 TL üstü	8	18,81		
Çocuk Toplam Ekran suresi	4000 TL altı	7	22,07	1,474	0,479
	4001-10000 TL	25	21,48		
	10001 TL üstü	8	16,06		

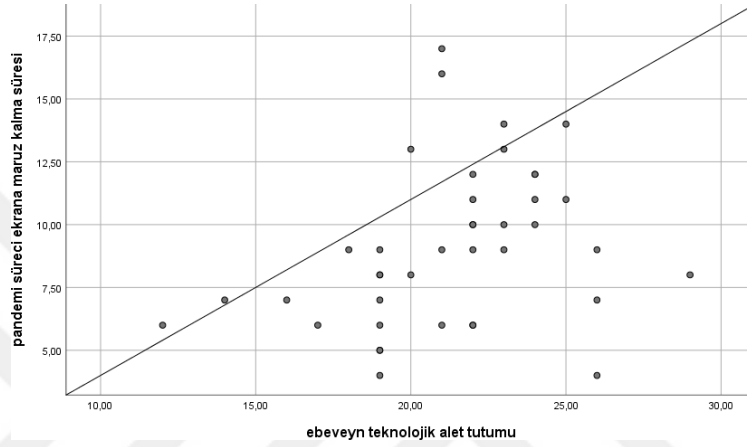
4.6 COVID-19 Pandemisinin Ailelerin Teknoloji Tutumu ve Çocuklarda Ekran Maruziyeti Üzerine Etkilerine Dair Bulgular

Pandemi döneminde çocukların ekran maruziyetinin türünün ve süresinin artış gösterip göstermediğine dair bulgulara bakıldığı zaman pandemi öncesi ve sürecinde genel teknolojik alet kullanım süreleri için Mann-Whitney U Testi uygulanmış ve çocukların sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($z=-2,804$; $p<0,01$). Pandemi sürecinde çocukların genel teknolojik alet kullanmasındaki artış istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan 21 çocuğun pandemi sürecinde ekran kullanımının arttığı görülmüştür. Sonuçlar Tablo 4.9.'da sunulmuştur ve Sekil 4.3'te grafiksel olarak gösterilmiştir.

Tablo 4.9. Çocukların Pandemi Öncesi ve Pandemi Sürecinde Teknolojik Aletlere Maruz Kalma Sıklıkları Arası Farkın İncelenmesi

Ölçek	Sıralar	n	Sıra ortalaması	Z	P
Telefon	Negatif sıra	4	7,00	-2,804	0,005
	Pozitif sıra	15	10,80		
	Eşit sıra	21			
Tablet	Negatif sıra	0	0,00	-1,414	0,157
	Pozitif sıra	2	1,50		
	Eşit sıra	38			
Bilgisayar	Negatif sıra	0	0,00	-1,342	0,180
	Pozitif sıra	2	1,50		
	Eşit sıra	38			
TV	Negatif sıra	7	10,36	-1,507	0,132
	Pozitif sıra	14	11,32		
	Eşit sıra	19			
Genel kullanım	Negatif sıra	8	11,38	-2,763	0,006
	Pozitif sıra	21	16,38		
	Eşit sıra	11			

Pandemi sürecinde çocuğun ekrana maruz kalma süresi ile ebeveyn teknolojik alet tutum puanı arasında pozitif yönde, yüksek düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=0,413$; $p<0,01$). Şekil 4.3'te sunulan bu sonuca göre pandemi sürecinde teknolojiye pozitif tutum gösteren ebeveynlerin çocuklarının çocuğun ekrana maruz kalma süresi de doğru orantılı olarak artmıştır.

Şekil 4.3. Pandemi Sürecinde Çocuk ekran maruziyet süresi ve ebeveyn teknolojik tutumu Arasındaki İlişki

5 TARTIŞMA

Dil gelişimi, çocuk dünya ile etkileşime geçtiği anda başlar ve yetişkinlik sürecine kadar sürer. Bu gelişim süreci doğal ve çevre ile etkileşimin olduğu bir ortamda gerçekleşir. Erken çocukluk dönemi, dil edinme süreci için hem öğrenmenin hızlı olduğu hem de gelişimin önemli ivmeler kazandığı bir dönemdir. Okul öncesi dönem, 3 ve 6 yaş arası çocukları kapsamaktadır. Bu dönemde çocuklar için hem gelişimin hızlı olduğu hem de çocukların kişilik oluşum temellerinin atıldığı bir süreçtir. Mevcut çalışma 2-3 yaş arası normal gelişim gösteren çocukların elektronik aletlere maruz kalmalarının dil gelişimi üzerine etkisinin olup olmadığını ölçmeyi hedeflemiştir. Araştırmada aile görüş formu ebeveynlerin eğitim durumu, ekonomik düzeyleri, çocuğun uyku süresi gibi bilgiler elde edilip, TİGE II ile çocuğun dil gelişiminin ölçülmesi ve değerlendirilmesi ile beraber uygulanan teknoloji tutum ölçeği verilerinin karşılaştırılarak çocuğun ekran maruziyetinin dil gelişimine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubuna İstanbul ilinde ikamet eden 18 kız 22 erkek çocuk dahil edilmiştir. Çalışmada elde edilen veriler SPSS programı kullanılıp, $p < .05$ anlamlılık düzeyinde analizler gerçekleştirilmiştir.

Pek çok dil gelişim kuramına göre çevresel faktörlerin dil gelişimi üzerinde etkisinin büyük olduğu düşünülmektedir bu bağlamda erken çocukluk dönemindeki artan ekran maruziyetinin etkisi bu çalışmada incelenmiştir. Bu bölümde araştırmamızın bulgularının mevcut literatürle ilişkisine, bulgularının erken çocukluk dönemi dil gelişimi için ne ifade edebileceğini ve mevcut literatürle ilişkisi tartışılacaktır.

5.1 2-3 Yaş Arası Çocuklarda Ekran Maruziyeti (Süresi ve Niteliği) ile Dil Gelişimleri (TIGE II Envanteri Skorları) Arasında Bir Bağlantının Olup Olmadığına Dair Bulgular

Ekran maruziyetinin süresi ve niteliği TIGE II skorlarıyla olan ilişkisi incelenmiştir. Ebeveynlerin bildirdiğine göre bu çalışmada ekran maruziyet süresi katılımcıların büyük çoğunluğunda 1-3 saat arasında olup bu maruziyet süresi ile TIGE II skorları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Ekran maruziyetinin niteliği (oyun, çizgi film, belgesel, film) ve ne tür teknolojik aletlere maruz kaldıkları incelenmiştir, katılımcıların büyük çoğunluğunun ekranı çizgi film ve oyun amacıyla kullanmış oldukları görülmüş olup genellikle telefon ve televizyona maruz kaldıkları bulunmuştur. Bu maruziyet türlerinin de TIGE II skorlarıyla anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur. Yakın zamanda yayınlanan bir meta-analizde ekran süresi ve ile çocuklarda dil gelişimi incelenmiştir, 42 çalışmanın derlendiği bu meta-analize göre çocuklar ne kadar çok ekran süresine maruz kalıyorsa o kadar düşük dil becerilerinin olduğu bulunmuş olup pasif ekran süresi de düşük dil becerileriyle ilişkilendirilmiştir (51). Buna karşın eğitici programları izlemek dil becerilerini olumlu etkilediği görülmüştür. Bu çalışmamızın sonuçları bu meta-analiz ile birebir örtüşmüyor olması birkaç şekilde açıklanabilir. Birincisi ebeveynlerin çoğunun ifade ettiği günde 1-3 saat arasındaki ekran süresi çocukların dil gelişimlerini negatif yönde etkileyecek kadar uzun bir süre olmaması olabilir. Çocuklar gün içinde ekrana maruz kaldıkları zamanların dışında zengin dil içeriğine maruz kalmış olabilirler. Oyun oynamak, aile bireyleriyle vakit geçirmek gibi durumlar meta-analizden ayıran yönü olabileceği düşünülmektedir. Son olarak bu meta-analiz 42 çalışmadan 18905 katılımcının derlendiği bir sonuç fakat bizim çalışmamızda katılımcı sayısının sınırlı olması anlamlı bir etki görememiş olmamıza neden olmuş olabilir. Literatürde bizim bulgularımıza benzer olarak ekran süresinin dil becerilerine etki etmediğini bulan çalışmalar mevcuttur. Taylor ve ark. İngiltere de 6-36 ay arası çocukları olan 131 ebeveyn ile çalışmayı yapmışlardır. Çalışmanın sonucunda ekran ve dil gelişimi arasında doğrudan bir ilişki bulunmamıştır (52). Linebarger ve ark. 4-8 yaş arası 121 katılımcının olduğu bir çalışma yapmışlardır. Bu çalışmada da ekran süresiyle birebir ilişki bulunamamıştır (53).

5.2 Ebeveynlerinin Teknoloji Tutumları ve Teknoloji Kullanım Sürelerinin, Çocukların Ekran Maruziyeti ve Dil Gelişimi ile Bağlantısına Dair Bulgular

Ebeveynlerin teknoloji tutumları ile çocukların ekran maruziyetleri arasında pozitif bir korelasyon görülmüştür. Beklenildiği üzere ebeveynler teknolojiye karşı ne kadar olumlu tutum içindeyseler çocukların o doğrultuda daha uzun süre ekrana maruz kalıyorlar. Şuna dikkat edilmesi gerekir ki bu çalışmada katılımcı ailelerden 4 tanesi çocuklarının 3 saatten fazla ekrana maruz kaldıklarını bildirmişlerdir. Ebeveynlerin kendi teknolojik kullanım süreleriyle çocuklarının ekran maruziyeti arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ebeveynlerin ekran süreleri daha uzun olsa dahi ekran maruziyetinin günde birkaç saatle sınırladıkları gözlemlenmiştir. Bu çalışmadan çıkan ilginç bir bulgu ise ebeveyn teknoloji tutumları ile çocukların TIGE II gramer bilgileri arasında pozitif bir korelasyon görülmüştür. Yüksek ebeveyn teknoloji tutumları çocukların yüksek gramer bilgisi ile ilişkilendirilmiştir. Bu ilişkinin tam olarak ne yönde olduğunu bilmek her ne kadar güç olsa da tahminimizce, teknolojiye olumlu bakan ebeveynlerin hali hazırda çocuklarının gramer bilgileri yüksek olduğu için teknolojiye maruz kalmalarının çocuklar üzerinde negatif bir etkisi olmadığını düşünüyor olabilirler. Çünkü teknolojiye karşı genel tutumun doğrudan etkilemesi daha zayıf bir ihtimaldir. Teknolojik alet tutumunun çocukların gramer bilgisini artırdığı yönündeki bir ilişki daha zayıf bir ihtimaldir. Eğer ilişki bu yönde olsaydı çocukların ekran süresinin de gramer bilgisine olumlu etki ettiğini görürdük ancak bu çalışmada böyle bir bulgu elde edilmemiştir. Tahminimizce bu çalışmaya katılan ebeveynlerden çocuklarının gramer bilgisi, dil becerileri hali hazırda iyi olan aileler teknolojinin de olumsuz bir etki olmadığını düşünüyor olabilirler.

5.3 Ailelerin Sosyo-Ekonomik Yapısının Çocukların Ekran Maruziyeti, Ebeveynlerinin Teknoloji Kullanımı ve Çocuklardaki Dil Gelişimine Etkilerine Dair Bulgular

Batıdaki çalışmalarda genelde literatürde sosyo-ekonomik statü ölçeklerle ölçülmektedir. Bunun için, kişinin bulunduğu yerin posta kodunun kullanıldığı ve kişilerin hem gelir hem hangi mesleğe sahip olduğu hem de eğitim seviyesine bakılabilmektedir. Ancak ülkemizde posta kodu kullanılarak gelire doğru bir orantılı bir dağılım göstermemektedir. Ülkemizde sosyo-ekonomik yapıyı ölçmek için mevcut olan ölçekler olsa dahi (54) bu yapının en doğru şekilde ölçülmesine yönelik objektif ve geçerlilik güvenirliliği olan araçlar eksiktir. Sosyo ekonomik statüyü bu çalışmada niceliksel anlamda ölçmek için aile görüş formunda ailelerin eğitim durumunu ve aylık kazançlarını sorduk ve aylık kazançlarını 2000 tl ve 10000tl arası bir dağılım yaptık. Bu çalışmada kullanılan ölçütler sosyo- ekonomik statü için en geçerli güvenirliliği mevcut bir ölçüt olmamakla birlikte bizlere sosyoekonomik statünün bu çalışmadaki diğer değişkenleri ne yönde etkileyebileceğine dair fikir vermektedir.

Yapılan çalışmalar bize ekran süresi ve tutumu sosyoekonomik statüyle ilişkili olduğu görülmüştür (55). Diğer yandan dil gelişimi ve sosyoekonomik statü arasında ilişki olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur. Sosyoekonomik statünün çocukların yaşamlarının ilk 18 ayında dahi dil gelişimi üzerinde büyük etkileri olduğu bulunmuştur (56). Düşük sosyoekonomik statüye sahip ailelerdeki çocukların dil gelişiminin de olumsuz yönde etkilendiğine dair pek çok çalışma mevcuttur (57;58;59). Annenin eğitim seviyesinin çocuğun dil gelişimiyle ilişkili olduğunu gösteren çalışmalarda mevcuttur (60;61). Bu nedenlerle her ne kadar güvenilirlik geçerliliği zayıf olsa da bu çalışmada fikir verme açısından ailelerin aylık gelir seviyesi ve anne babanın eğitim durumu sosyoekonomik kriter olarak kullanılmıştır. Bu çalışmada ebeveynlerin gelir düzeyi çocukların TIGE skorlarına anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Yine bu çalışmada ailelerin aylık gelirinin çocukların ekran süresine ve teknoloji tutumlarına etki etmediğini göstermiştir. Bu değişkenler arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmamasının nedenlerden birinin kullandığımız sosyoekonomik statü kriterinin problemlili olması olabilir. İlerideki çalışmalar

geçerliliği ve güvenilirliği kanıtlanmış sosyoekonomik statü ölçeği kullanırsa farklı sonuçlar elde edebilir. Diğer bir neden çalışmaya katılan ailelerin büyük çoğunluğunun orta ve altı gelir seviyesinde olduğu görülmüştür, aylık gelir bakımından geniş bir dağılım söz konusu olmadığı için ailelerin gelir seviyesi birbirine çok yakın olduğu içinde sosyoekonomik statünün bu değişkenlere etkisini yakalamamış olabilir. İleride başka çalışmalar hem yüksek gelir seviyesi hem düşük gelir seviyesinden daha çok örneklemin bulunduğu çalışmalar sosyoekonomik statünün dil gelişimi ve ekran maruziyeti üzerindeki etkisini daha farklı bulabilir.

5.4 Ailelerin Teknoloji Tutumu ve Çocuklarda Ekran Maruziyeti Covid-19 Pandemisine Dair Bulgular

Bu çalışmanın veri toplama süreci 2020 yılı ekim ile aralık ayı arasında gerçekleşmiştir. Covid-19 pandemisinin etkilerinin en çok görüldüğü öneme denk gelmiştir. Ülkemizde ilk kapanma 29 Nisan 2020 ve 1 Haziran 2020 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Bu tarihlerden hafta sonu tam kapanma hafta içi ise belirli saatlerde sokağa çıkma yasağı uygulanmıştır. Aileler hem iş sorumluluklarını yerine getirip hem de çocuklarını dönem evde karantina da tutmaz durumda kaldılar. Hem ev hem iş sorumluluklarını yürütmeye çalıştılar. Çocuklar okula gitmedi, sosyal hayattan koştular ve verileri toplama sürecimiz bu döneme denk geldiği için aileler ona göre değerlendirmede bulundular. Bu koşullarda beklenildiği üzere bizim çalışmamızda da pandemi döneminde çocukların ekran maruziyetinin artış gösterdiği görülmüştür. Araştırmaya katılan 21 çocuğun pandemi sürecinde ekran kullanımının arttığı görülmüştür. Ebeveyn teknolojik alet tutumu yüksek olan ailelerde ekran süresindeki artış pandemide daha fazla olmuştur. Dolayısıyla ekran maruziyetinin hali hazırda zararlı olmadığını olumlu yönde olduğunu düşüne aileler çocuklarına pandemi sürecinde ekrana daha fazla maruz kalmasına izin vermiştir.

6 SONUÇ

2-3 yaş arası normal gelişim gösteren çocukların elektronik aletlere maruz kalmalarının dil gelişimi üzerine etkisinin incelendiği mevcut çalışmada:

- 2-3 yaş arası çocuklarda ekran maruziyeti (süresi ve niteliği) ile dil gelişimleri (TIGE envanteri skorları) arasında bir bağlantının olup olmadığına dair bulgular bize ekran maruziyeti süresi ile TIGE skorları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermemiştir.
- Yapılan çalışmada ebeveynlerin teknoloji tutumları ile çocukların ekran maruziyetleri arasında pozitif bir korelasyon görülmüştür. Ebeveynler teknolojiye karşı ne kadar olumlu tutum içindeyseler çocuklarda o doğrultuda o kadar süre ekrana maruz kalmaktadırlar.
- Ailelerin sosyo-ekonomik yapısının çocukların ekran maruziyeti, ebeveynlerinin teknoloji kullanımı ve çocuklardaki dil gelişimine etkileri ile ilgili veriler bize ekran süresi ve ebeveyn tutumlarının sosyoekonomik yapı ile arasında bir ilişki olmadığını göstermiştir.
- Pandemi döneminde çocukların ekran maruziyetinde artış olduğu görülmüştür.

6.1 Sınırlılıklar

- Çalışmaya dahil edilen örneklem sayısı küçük ve sadece 40 kişiden oluşmaktadır. Daha fazla sayıda örneklem istatistiksel gücü arttıracaktır.
- Örneklemimizde sosyoekonomik anlamda birbirine benzeyen ailelerin bulunduğu bir örneklemdi.
- Kullanmış olduğumuzu sosyoekonomik ölçeğimiz geçerlilik ve güvenilirlik olan objektif bir ölçüt değildi.

6.2 Öneriler

- Yapılacak olan çalışmalarda sosyoekonomik açıdan daha geniş bir örneklem yelpazesinin olması genellenebilirlik ve güvenilirliği arttıracaktır.
- Çalışmaya dahil edilen örneklem sayısında 18 kız 22 erkek mevcuttu daha güçlü bir veri elde edebilmek için katılımcı sayısı artırılabilir.
- İleriki çalışmalar geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış daha normatif verileri olan sosyoekonomik statü araçları kullanarak incelenebilir.

KAYNAKLAR

1. Karacan, E. (2000). Bebeklerde ve Çocuklarda Dil Gelişimi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 3, 263–268.
2. Simonyan, K., Ackermann, H., Chang, E. F., & Greenlee, J. D. (2016). New developments in understanding the complexity of human speech production. *Journal of Neuroscience*, 36(45), 11440–11448. <https://doi.org/10.1523/JNEUROSCI.2424-16.2016>
3. Korkmaz, B., & Sart, G. (2020). *Dil ve Beyin Çocuklarda Dil ve Konuşma Bozuklukları*. Aba Organizasyon Eğitim Danışmanlık Yayıncılık ve Pazarlama Aş.
4. Duran, M., & Kenanoğlu, D. (2020). Erken Çocukluk Dönem de Dil Gelişimi Üzerine Yapılan Çalışmaları İçerik anali. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 8(1), 15–35. <https://doi.org/10.33715/Inonusaglik.699957>
5. Karacan, E. (2000). Bebeklerde ve Çocuklarda Dil Gelişimi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 3, 263–268.
6. Domingues-Montanari, S. (2017). Clinical and psychological effects of excessive screen time on children. *Journal of paediatrics and child health*, 53(4), 333-338
7. Aktaş, B. (2018). Ortaokul Öğrencilerinde İnternet ve Dijital Oyun Bağımlılığının Psikolojik Sağlamlık ve Saldırganlıkla İlişkisi.
8. Mustafaoğlu, R., Zirek, E., Yasacı, Z., & Razak Özdiñler, A. (2018). Dijital Teknoloji Kullanımının Çocukların Gelişimi ve Sağlığı Üzerine Olumsuz Etkileri. *Addicta: The Turkish Journal On Addictions*, 5(2), 1–21

9. Çelik, İ. (2017). Noam Chomsky ve Psiko-Linguistik Dil Gelişim Kuramı. *Journal Of Turkish Studies*, 12(Volume 12 Issue 28), 193–208.
10. Pek, N. (2007). Primary School Students' Vocabulary Development İlköğretim Çağı Çocuklarında Kelime Dağarcığı Gelişimi. *Online*, 6(3), 344–365.
11. Çakır, T. (2000). Çocukta Dil Gelişimi ve Kuramsal Yaklaşımlar. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü*, 1914, 110–134.
12. Kardeş, S. (2020). Farklılaştırılmış Öğretim. *Eğitimde Güncel Yaklaşımlar*, 109–122.
13. Bruner, J. (1985). Child's talk: Learning to use language. *Child Language Teaching and Therapy*, 1(1), 111-114.
14. Conti-Ramsden, G., & Durkin, K. (2012). Language development and assessment in the preschool period. *Neuropsychology review*, 22(4), 384-401.
15. Bağcı, B. (2018). 0-12 Yaş Dil Gelişimi Uygulamaları ve Yapılması Gerekenler. *Kırıkkale University Journal Of Social Sciences (KUJSS)*, 8(1), 13–34.
16. Arslan, E. (2017). Erken Çocuklukta Bilişsel Gelişim. *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim*, 21(Mayıs), 2–24.
<https://doi.org/10.14527/9786052410547.01>
17. Yapıcı, E. (2004). Çocukta Dil Gelişimi. *Journal of Human Sciences*, 8(1), 25-33.
18. Mcquiston, S., & Kloczko, N. (2011). Speech And Language Development: Monitoring Process And Problems. *Pediatrics İn Review*, 32(6), 230-239.
19. Yapıcı, E. (2004). Çocukta Dil Gelişimi. *Journal of Human Sciences*, 8(1), 25-33.
20. Razzakovna, B. D., Akbarovna, S. S., Odilovna, N. G., Abdunabikhodjayevna, S. K., & Kasimjanovna, R. M. (2020).

21. Speech Development Technologies For Preschool Children In Their Environment. *Journal Of Critical Reviews*, 7(7), 1494-1503. Hoff, E. (2006). How Social Contexts Support And Shape Language Development. *Developmental Review*, 26(1), 55-88.
22. Linebarger, D. L., & Vaala, S. E. (2010). Screen Media And Language Development In Infants And Toddlers: An Ecological Perspective. In *Developmental Review* (Vol. 30, Issue 2).
23. El-Din, E. M. S., Elabd, M. A., Nassar, M. S., Metwally, A. M., Abdellatif, G. A., Rabah, T. M., Shalaan, A., Shaaban, S. Y., Kandeel, W., El Etreby, L. A., & Al-Tohamy, M. (2019). The Interaction Of Social, Physical And Nutritive Factors In Triggering Early Developmental Language Delay In A Sample Of Egyptian Children. *Open Access Macedonian Journal Of Medical Sciences*, 7(17), 2767–2774. <https://doi.org/10.3889/Oamjms.2019.642>
24. Chávez, A. M. C., Torres, R. M., & González, V. H. H. (2019). Association between food insecurity and perinatal risk factors with hearing problems in preterm birth. *Nutrición hospitalaria: Organo oficial de la Sociedad española de nutrición parenteral y enteral*, 36(2), 267-274
25. Anderson, D. R., & Subrahmanyam, K. (2017). Digital screen media and cognitive development. *Pediatrics*, 140, 57–61. <https://doi.org/10.1542/peds.2016-1758C>
26. Shojaei, E., Jafari, Z., & Gholami, M. (2016). Effects Of Early Identification And Intervention On Language Development In...: Ebscohost. *Iranian Journal Of Otorhinolaryngology*, 28(1), 13–21.
27. Muluk, N. B., Bayoğlu, B., & Anlar, B. (2016). A Study Of Language Development And Affecting Factors In Children Aged 5 To 27 Months. *Ear, Nose And Throat Journal*, 95(1), E23. <https://doi.org/10.1177/014556131609500107>

28. Arslan, E. (2017). Erken Çocuklukta Bilişsel Gelişim. *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim*, 21(Mayıs), 2–24. <https://doi.org/10.14527/9786052410547.01>
29. Hutton, J. S., Dudley, J., Horowitz-Kraus, T., Dewitt, T., & Holland, S. K. (2020). Associations Between Screen-Based Media Use And Brain White Matter Integrity İn Preschool-Aged Children. *JAMA Pediatrics*, 174(1), 1–10. <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2019.3869>
30. Vanderloo, L. M. (2014). Screen-Viewing Among Preschoolers İn Childcare: A Systematic Review. *BMC Pediatrics*, 14(1). <https://doi.org/10.1186/1471-2431-14-205>
31. Üniversitesi, M., & Fakültesi, E. (2014). Okulöncesi Dönem Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıkları Anne Baba Tutumları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(28), 199–216.
32. Gündoğdu, Z., Seytepe, Ö., Pelit, B. M., Doğru, H., Güner, B., Arıkız, E., Akçomak, Z., Kale, E. B., Moran, İ., Aydoğdu, G., & Kaya, E. (2016). Okul Öncesi Çocuklarda Medya Kullanımı. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(2), 6–10. <https://doi.org/10.30934/Kusbed.358563>
33. Huang, L., Yang, G. Y., Schmid, K. L., Chen, J. Y., Li, C. G., He, G. H., Ruan, Z. L., & Chen, W. Q. (2020). Screen Exposure During Early Life And The Increased Risk Of Astigmatism Among Preschool Children: Findings From Longhua Child Cohort Study. *International Journal Of Environmental Research And Public Health*, 17(7), 1–13. <https://doi.org/10.3390/ijerph17072216>
34. Chindamo, S., Buja, A., DeBattisti, E., Terraneo, A., Marini, E., Perez, L. J. G., ... & Gallimberti, L. (2019). Sleep and new media usage in toddlers. *European journal of pediatrics*, 178(4), 483-490.

35. Azabdaftari, F., Jafarpour, P., Asghari-Jafarabadi, M., Shokrvash, B., & Reyhani, P. (2020). Unrestricted prevalence of sedentary behaviors from early childhood. *BMC public health*, 20(1), 1-11
36. Üniversitesi, M., & Fakültesi, E. (2014). OKULÖNCESİ Dönem Çocukların Televzyon İzleme Alışkanlıkları ve Anne Baba Tutumları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(28), 199–216.
37. Ates, M. A., & Durmusoglu Saltalı, N. (2019). Investigation Of Parents' Views On The Use Of Tablets And Mobile Phones İn 5-6 Years Old Children Living İn TRNC. *Gazi Journal Of Education Sciences*, 5(1), 62–90. <https://doi.org/10.30855/Gjes.2019.05.01.004>
38. Children, P. (2018). Examination Of Parental Perceptions On The Use Of Smart Devices By Preschool Children Vakkas Yalçın, Şule Erden. 461– 480.
39. Mustafaoğlu, R., Zirek, E., Yasacı, Z., & Razak Özdinçler, A. (2018). Dijital Teknoloji Kullanımının Çocukların Gelişimi ve Sağlığı Üzerine Olumsuz Etkileri. *Addicta: The Turkish Journal On Addictions*, 5(2), 1–21.
40. Gündoğdu, Z., Seytepe, Ö., Pelit, B. M., Doğru, H., Güner, B., Arıkız, E., Akçomak, Z., Kale, E. B., Moran, İ., Aydoğdu, G., & Kaya, E. (2016). Okul Öncesi Çocuklarda Medya Kullanımı. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(2), 6–10. <https://doi.org/10.30934/Kusbed.358563>
41. Duch, H., Fisher, E. M., Ensari, I., & Harrington, A. (2013). Screen Time Use İn Children Under 3 Years Old. *The International Journal Of Behavioral Nutrition And Physical Activity*, 1–10.
42. Madigan, S., McArthur, B. A., Anhorn, C., Eirich, R., & Christakis, D. A. (2020). Associations Between Screen Use And Child Language Skills: A Systematic Review And Meta-Analysis. *JAMA Pediatrics*, 174(7), 665–675.
43. Hill, M. M., Gangi, D., Miller, M., Rafi, S. M., & Ozonoff, S. (2020). Screen time in 36-month-olds at increased likelihood for ASD and ADHD. *Infant Behavior and Development*, 61, 101484.

44. Van Den Heuvel, M., Ma, J., Borkhoff, C. M., Koroshegyi, C., Dai, D. W. H., Parkin, P. C., Maguire, J. L., & Birken, C. S. (2019). Mobile Media Device Use Is Associated With Expressive Language Delay In 18-Month-Old Children. *Journal Of Developmental And Behavioral Pediatrics*, 40(2), 99–104.
45. Altun, D. (2019). 60-71 Aylık Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Alici ve İfade Edici Dil Kelime Bilgisi Teknoloji Kullanımı ve Alesel Faktörlere Göre İncelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 8(2), 1158–1182.
46. Kirkorian, H. L., Pempek, T. A., Murphy, L. A., Schmidt, M. E., & Anderson, D. R. (2009). The impact of background television on parent-child interaction. *Child Development*, 80(5), 1350–1359. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2009.01337.x>
47. Evans, M., Pempek, T. A., Kirkorian, H. L., Lund, F., Anderson, D. R., Schmidt, M. E., Pempek, T. A., Kirkorian, H. L., Lund, A. F., & Anderson, D. R. (2016). The Effects of Background Television on the Toy Play Behavior of Very Young Children Published by: Wiley on behalf of the Society for Research in Child Development Stable. *The Effects of Background Television on*. 79(4), 1137–1151.
48. Cangı, E., Selman, B., Işıldar, A., & Yıldırım, G. (2018). *Gecikmiş Dil ve Konuşma Vakalarının İfade Edici Dil An Investigation of Expressive Language Skills of Delayed Speech and Language Cases*. 55–74.
49. Yaşa, İ. (2019). Normal Dil Gelişimi Gösteren Çocuklar ile Özgül Dil Bozukluğu Bulunan Çocukların Dil Kullanım Bilgisinin Karşılaştırılması. *Dil , Konuşma ve Yutma Araştırmaları Dergisi (DKYAD)*, 2(2), 174–194.
50. Türel, Y. K., & Gür, D. (2019). Ebeveynlerin Çocukların Bilişim Teknolojileri Kullanımına Yönelik Tutumları Üzerine Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. <https://doi.org/10.19171/uefad.455888>

51. Madigan, S., McArthur, B. A., Anhorn, C., Eirich, R., & Christakis, D. A. (2020). Associations between Screen Use and Child Language Skills: A Systematic Review and Meta-analysis. *JAMA Pediatrics*, *174*(7), 665–675. <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2020.0327>
52. Taylor, G., Monaghan, P., & Westermann, G. (2018). Investigating the association between children’s screen media exposure and vocabulary size in the UK. *Journal of Children and Media*, *12*(1), 51–65. <https://doi.org/10.1080/17482798.2017.1365737>
53. Linebarger, D. L., & Vaala, S. E. (2010). Screen media and language development in infants and toddlers: An ecological perspective. In *Developmental Review*, *30*(2), 176–202. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2010.03.006>
54. Lu, S. K. Ğ., & K, K. Ç. E. L. İ. (2010). Temsili Bir Örneklemede Sosyo-Ekonomik Statü (SES) Ölçüm Aracı Geliştirilmesi: Ankara Kent Merkezi Örneği. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, *13*(1), 182–220. <https://doi.org/10.18490/sad.76608>
55. Newacheck, P. W. (1994). Poverty and Childhood Chronic Illness. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, *148*(11), 1143–1149. <https://doi.org/10.1001/archpedi.1994.02170110029005>
56. Fernald, A., Marchman, V. A., & Weisleder, A. (2013). SES differences in language processing skill and vocabulary are evident at 18 months. *Developmental Science*, *16*(2), 234–248. <https://doi.org/10.1111/desc.12019>
57. Hoff-Ginsberg, E. (1998). The relation of birth order and socioeconomic status to children’s language experience and language development. *Applied Psycholinguistics*, *19*(4), 603–629. <https://doi.org/10.1017/s0142716400010389>

58. Pungello, E. P., Iruka, I. U., Dotterer, A. M., Mills-Koonce, R., & Reznick, J. S. (2009). The Effects of Socioeconomic Status, Race, and Parenting on Language Development in Early Childhood. *Developmental Psychology*, 45(2), 544–557. <https://doi.org/10.1037/a0013917>
59. Hoff, E., & Tian, C. (2005). Socioeconomic status and cultural influences on language. *Journal of Communication Disorders*, 38(4 SPEC. ISS.), 271–278. <https://doi.org/10.1016/j.jcomdis.2005.02.003>
60. Magnuson, K. A., Sexton, H. R., Davis-Kean, P. E., & Huston, A. C. (2009). Increases in maternal education and young children's language skills. *Merrill-Palmer Quarterly*, 55(3), 319–350. <https://doi.org/10.1353/mpq.0.0024>
61. Dollaghan, C. A., Campbell, T. F., Paradise, J. L., Feldman, H. M., Janosky, J. E., Pitcairn, D. N., & Kurs-Lasky, M. (1999). Maternal education and measures of early speech and language. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 42(6), 1432–1443. <https://doi.org/10.1044/jslhr.4206.1432>

EKLER

EK-1. Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu

Sayın ebeveyn,

Dil gelişimi çocuk dünya ile etkileşime geçtiği anda başlar ve yetişkinlik sürecine kadar sürer. Bu gelişim süreci doğal ve çevre ile etkileşimin olduğu bir ortamda gerçekleşir. Erken çocukluk dönemi, dil edinme süreci için hem öğrenmenin hızlı olduğu hem de gelişimin önemli ivmeler kazandığı bir dönemdir. Okul öncesi dönem, 3 ve 6 yaş arası çocukları kapsamaktadır. Bu dönemde çocuklar için hem gelişimin hızlı olduğu hem de çocukların kişilik oluşum temellerinin atıldığı bir süreçtir. Normal gelişim gösteren bir çocuk 2 yaşında konuşmaya başlar ve 3 yaşına gelince kendisini ifade etmesi ve çevresindeki kişilerle iletişime geçmesi beklenir.

Yapacağımız araştırmanın amacı, 2-3 Yaş Döneminde Normal Gelişim Gösteren Kız-erkek Çocuklarının Teknolojik Aletlere Maruz Kalmalarının Dil Gelişimleri Üzerindeki Etkisini incelemek olacaktır. Çalışma İstanbul Medipol Üniversitesi Dil ve Konuşma Terapisi bölümü öğretim görevlisi Dr. Öğr. Üyesi Hatun Zengin Bolatkale ve yüksek lisans öğrencisi Hivda SALDIZ tarafından yürütülmektedir.

Araştırmada kullanılacak bilgiler sizlerle gerçekleştirilecek görüşmeler ile alınacaktır.

Araştırmaya katılmayı kabul etmeniz durumunda 2-3 Yaş Döneminde Normal Gelişim Gösteren Kız-Erkek Çocuklarının Teknolojik Aletlere Maruz Kalmalarının Dil Gelişimleri Üzerindeki Etkisini incelemeye yardımcı olmuş olacaksınız. Ayrıca uygulamalar esnasında çocuğunuzda dil gelişiminde gerilik, ses dağarcığında kısıtlılık belirlenirse, bu durum sizlere rapor edilecek ve gerekli yerlere yönlendirmeler sağlanacaktır.

Bu araştırmadan elde edilecek tüm bilgiler toplanıp, analiz edilerek Hivda SALDIZ'ın yüksek lisans tezinde kullanılacaktır. Çocuğunuz ismi kullanılmadan, kişisel bilgileri gizli tutularak arşivlenecektir. Çalışmanın sonunda, sonuçlar hakkında bilgi isteme hakkınız vardır.

Formu imzalamadan önce araştırmaya dair herhangi bir sorunuz varsa veya ilgili ek bilgiye gereksinim olması durumunda araştırma yrtclerden Hivda SALDIZ'a ~~05419429458~~ numaralı telefon ile ulaşabilirsiniz.

"Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formundaki tüm açıklamaları okudum. Bana yukarıda konusu ve amacı belirtilen araştırma ile ilgili sözlü ve yazılı açıklama aşağıdaki adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı. Çalışmaya gönüllü olarak katıldığımı, istediğim zaman gerekçeli veya gerekçesiz olarak çalışmadan ayrılabilceğimi biliyorum. Söz konusu çalışmaya hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın kendi rızamla katılmayı kabul ediyorum. Araştırma kapsamında değerlendirme sonuçlarımın bu araştırmada bilgilerimin gizli tutularak kullanılmasına izin veriyorum."

Araştırmaya Katılan Gönüllü Kişi veya Yakını (Kendi el yazısı ile)

Adı-Soyadı:

İmzası:

Tarih (gün/ay/yıl):/...../.....

Ek-2. Aile Görüşmesi

ÇOCUĞUN ADI: _____ GÜN: _____

DOĞUM TARİHİ: _____ YAŞ: _____ SINIF: _____

OKUL: _____ GÖRÜŞÜLEN KİŞİ: _____

ÇOCUĞUNUZUN BOYU VE KİLOSU _____

AİLE BİLGİSİ

Anne'nin Adı: _____ Yaş: _____

Eğitim: _____ Meslek: _____

Baba'nın Adı: _____ Yaş: _____

Eğitim: _____ Meslek: _____

Üvey Anne-Baba'nın Adı: _____ Yaş: _____

Eğitim: _____ Meslek: _____

Ebeveynlerin Medeni Durumu: _____

Aylık geliriniz hangi aralıktadır?

2000TL ve Altı 2000TL-4000TL Arası 4000-6000TL Arası 6000TL-8000TL Arası
8000TL-10000TL Arası 10000TL ve Üstü

Diğer Kardeşler

İsim _____ Yaş _____ İlişki _____

_____ Yaş _____ İlişki _____
_____ Yaş _____ İlişki _____
_____ Yaş _____ İlişki _____

Evde konuşulan ana dil: _____

Evde konuşulan öteki diller: _____

Evde sizinle yaşayan başka biri var mı? (babaanne, dede, kuzengibi) _____

Çocuğunuz akşam saat kaçta uyur? _____

Gece kaç saat uyur? _____

Çocuğunuz gündür uyur mu? _____

Cevabınız evet ise kaç kere ve süresini belirtiniz. _____

Çocuğunuz kreşe gidiyor mu? _____

Gittiği kreşte çizgi film izleme saatleri var mı? _____

Cevabınız evet ise süresi ne kadar? _____

GELİŞİMSEL VE SAĞLIK GEÇMİŞİ

Gebelik sırasında herhangi bir komplikasyon yaşandı mı? Açıklayınız.

Hamilelik tam süreli miydi? Prematüreyse kaç haftadan itibaren?

Doğum sırasında herhangi bir komplikasyon yaşandı mı? Yaşandıysa, açıklayınız.

Herhangi bir doğum kusuru var mı? Varsa, açıklayınız.

Bebeklikte herhangi bir beslenme, sağlık uyku problemi oldu mu? Varsa, açıklayınız.

Bebekken çocuğunuz aşırı şekilde ağlar mıydı? Öyleyse, açıklayınız.

Gelişimsel görevlere (örn: yürümek, konuşmak, tuvalet eğitimi) normal sürede erişti mi? .

Herhangi bir ince ve ya kaba motor koordinasyon zorluğu varmı?

Herhangi bir konuşma problem var mı?

Herhangi bir dil problem var mı?

Herhangi bir görsel sorunu var mı?

Tipik ocukluk hastalıkları dışında, herhangi bir önemli sağlık ya da tıbbi sorunu oldu mu?

ocuk anaokuluna gitti mi? Gittiyse, okulun adı, başlama yaşı, ve faydaları üzerine yorumlar.

Çocuğun anneyle olan ilişkisini tanımlayın:

Çocuğun babayla olan ilişkisini tanımlayın:

Çocuğun kardeşleriyle olan ilişkisini tanımlayın:

Ek-3. Teknoloji Tutum Ölçeği

Aşağıdaki sorularda sizi ve çocuğunuzu en iyi şekilde yansıtan maddeyi işaretleyiniz.

1-Teknoloji kullanımı çocuğun genel gelişimini olumsuz yönde etki eder.

Kesinlikle katılmıyorum Katılmıyorum Kısmen Katılıyorum Katılıyorum Kesinlikle katılıyorum

2-Çocuğun uzun süre telefon, tablet, televizyon vb. maruz kalması ebeveyn ve çocuk arasındaki bağı zayıflamasına neden olabilir

Kesinlikle katılmıyorum Katılmıyorum Kısmen Katılıyorum Katılıyorum Kesinlikle katılıyorum

3-Çocuğun dil gelişiminin yaşlılarıyla aynı seviyede olması için teknolojik aletleri kullanmak gerekmektedir.

Kesinlikle katılmıyorum Katılmıyorum Kısmen Katılıyorum Katılıyorum Kesinlikle katılıyorum

4-Çizgi film, oyun, müzik vb. şeyler çocuğun konuşma becerilerinin gelişmesine yardımcı olur.

Kesinlikle katılmıyorum Katılmıyorum Kısmen Katılıyorum Katılıyorum Kesinlikle katılıyorum

5-ilk bebeklik döneminden itibaren teknolojik aletlere maruz kalmasının çocuğa herhangi bir zarar verebileceğini düşünmüyorum.

Kesinlikle katılmıyorum Katılmıyorum Kısmen Katılıyorum Katılıyorum Kesinlikle katılıyorum

6-Çocuk; yemek yerken, uyurken, ağlarken, huzursuzken vb. durumlarda teknolojik aletlerden birisinin kullanılması fayda sağlamaktadır.

Kesinlikle katılmıyorum Katılmıyorum Kısmen Katılıyorum Katılıyorum Kesinlikle katılıyorum

7-Çocuk televizyon izlerken ya da teknolojik aletlerden biriyle oyun oynarken, ebeveynlerden birinin eşlik etmesi, arada sorular sorması, çocuğa fikirlerinin sorulması gerekmektedir.

() Kesinlikle katılmıyorum () Katılmıyorum () Kısmen Katılıyorum () Katılıyorum () Kesinlikle katılıyorum

Çocuğunuz gün içinde teknolojik alet kullanım süresini hangisiyle geçirmektedir.

Çizgi film saat 3 saatten fazla	yok	30 dakika	1 saat	1-2 saat	2-3
Oyun saat 3 saatten fazla	yok	30 dakika	1 saat	1-2 saat	2-3
Dizi-Film 3 saat 3 saatten fazla	yok	30 dakika	1 saat	1-2 saat	2-
Eğlence-Yarışma programları saat		yok	30 dakika	1 saat	1-2 2-3 saat 3 saatten fazla
Belgesel 3 saat 3 saatten fazla	yok	30 dakika	1 saat	1-2 saat	2-
Haber-Spor 3 saat 3 saatten fazla	yok	30 dakika	1 saat	1-2 saat	2-
Sosyal medya 3 saat 3 saatten fazla	yok	30 dakika	1 saat	1-2 saat	2-

Anne gün içinde teknolojik alet kullanma süresini hangisiyle geçirmektedir.

Çizgi film	yok	30 dakika	1 saat	1-2 saat	2-3 saat	3 saatten fazla
Oyun	yok	30 dakika	1 saat	1-2 saat	2-3 saat	3 saatten fazla
Dizi-Film	yok	30 dakika	1 saat	1-2 saat	2-3 saat	3 saatten fazla

Eğlence-Yarışma programları yok 30 dakika 1 saat 1-2 saat 2-3 saat 3 saatten fazla

Belgesel	yok	30 dakika	1 saat	1-2 saat	2-3 saat	3 saatten fazla
Haber-Spor	yok	30 dakika	1 saat	1-2 saat	2-3 saat	3 saatten fazla
Sosyal Medya	yok	30 dakika	1 saat	1-2 saat	2-3 saat	3 saatten fazla

Baba gün içinde teknolojik alet kullanma süresini hangisiyle geçirmektedir.

Çizgi Film	yok	30 dakika	1 saat	1-2 saat	2-3 saat	3 saatten fazla
Oyun	yok	30 dakika	1 saat	1-2 saat	2-3 saat	3 saatten fazla

Dizi-Film yok 30 dakika 1 saat 1-2 saat 2-3 saat 3 saatten fazla

Eğlence-Yarışma programları yok 30 dakika 1 saat 1-2 saat 2-3 saat 3 saatten fazla

Haber-Spor yok 30 dakika 1 saat 1-2 saat 2-3 saat 3 saatten fazla

Belgesel yok 30 dakika 1 saat 1-2 saat 2-3 saat 3 saatten fazla

Sosyal Medya yok 30 dakika 1 saat 1-2 saat 2-3 saat 3 saatten fazla

Çocuğunuzun günlük teknolojik aletlere maruz kalma süresini belirtiniz

7-telefon yok 30 dakika 1 saat 1-2 saat 2-3 saat 3 saatten fazla

8-tablet yok 30 dakika 1 saat 1-2 saat 2-3 saat 3 saatten fazla

9-bilgisayar yok 30 dakika 1 saat 1-2 saat 2-3 saat 3 saatten fazla

10-televizyon yok 30 dakika 1 saat 1-2 saat 2-3 saat 3 saatten fazla

Çocuğunuz izlemediği halde televizyon, bilgisayar, tablet gibi teknolojik aletler gün boyunca kaç saat açık kalmaktadır.

Yok 30 dakika 1 saat 1-2 saat 2-3 saat 3 saatten fazla

Annenin gün içinde teknolojik aletlere maruz kalma süresi nedir? Yok 30 dakika 1 saat

1-2 saat 2-3 saat 3 saatten fazla 13- Babanın gün içinde teknolojik aletlere maruz

kalma süresi nedir?

Yok 30 dakika 1 saat 1-2 saat 2-3 saat 3 saatten fazla

14- Evinizde şuan da aktif olarak kullandığınız kaç tane televizyon var.

Yok 1 tane 2 tane 3 tane 3 ten fazla

Pandemi sürecinde çocuğunuzun günlük teknolojik aletlere maruz kalma süresini belirtiniz.

9-Telefon	yok	30 dakika	1 saat	1-2 saat	2-3 saat 3 saatten fazla
10-Tablet	yok	30 dakika	1 saat	1-2 saat	2-3 saat 3 saatten fazla
11-Bilgisayar	yok	30 dakika	1 saat	1-2 saat	2-3 saat 3 saatten fazla
12-Televizyon	yok	30 dakika	1 saat	1-2 saat	2-3 saat 3 saatten fazla

Ek-4. Etik Kurul Onayı

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU KARAR FORMU

BAŞVURU BİLGİLERİ	ARAŞTIRMANIN AÇIK ADI	2-3 Yaş Döneminde Normal Gelişim Gösteren Kız-Erkek Çocuklarının Teknolojik Aletlere Maruz Kalmalarının Dil Gelişimleri Üzerindeki Etkisi			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACI UNVANI/ADI/SOYADI	Hivda SALDIZ			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ UZMANLIK ALANI	Dil ve Konuşma Terapisi Yüksek Lisans Öğrencisi			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ BULUNDUĞU MERKEZ	İstanbul			
	DESTEKLEYİCİ	-			
	ARAŞTIRMAYA KATILAN MERKEZLER	TEK MERKEZ ☒	ÇOK MERKEZLİ ☐	ULUSAL ☒	ULUSLARARASI ☐

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU KARAR FORMU

Değerlendirilen Belgeler	Belge Adı	Tarihi	Versiyon Numarası	Dili		
	ARAŞTIRMA PROTOKOLÜ/PLANI			Türkçe ☐	İngilizce ☐	Diğer ☐
	OLGU RAPOR FORMU			Türkçe ☐	İngilizce ☐	Diğer ☐
	BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLAR FORMU			Türkçe ☐	İngilizce ☐	Diğer ☐
Karar Bilgileri	Karar No: 644	Tarih: 20/08/2020				
Yukarıda bilgileri verilen Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu başvuru dosyası ile ilgili belgeler araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş ve araştırmanın etik ve bilimsel yönden uygun olduğuna "oybirliği" ile karar verilmiştir.						

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ GİRİŞİMSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

BAŞKANIN UNVANI / ADI / SOYADI Prof. Dr. Hanefi ÖZBEK

Unvanı/Adı/Soyadı	Uzmanlık Alanı	Kurumu	Cinsiyet		Araştırma ile İlişki		Katılım *		İmza
Prof. Dr. Hanefi ÖZBEK	Tıbbi Farmakoloji	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Prof. Dr. Mete ÖNGÖR	Endodonti	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Doç. Dr. Mehmet Kemal ÖZDEMİR	Elektrik ve Elektronik	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☐	H ☒	
Doç. Dr. İlknur KESKİN	Histoloji ve Embriyoloji	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☐	K ☒	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Doç. Dr. Devrim TARAKCI	Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	
Dr. Öğr. Üyesi Nezha HACIHASANOĞLU ÇAKMAK	Biyokimya	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☐	K ☒	E ☐	H ☒	E ☒	H ☒	
Dr. Öğr. Üyesi Neriman İpek KIRMIZI	Tıbbi Farmakoloji	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☐	K ☒	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	

* :Toplantıda Bulunma

T.C.
İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı

E-İmzalıdır

Sayı : 10840098-772.02-E.39881
Konu : Etik Kurulu Kararı

21/08/2020

Sayın Hivda SALDIZ

Üniversitemiz Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kuruluna yapmış olduğunuz "2-3 Yaş Döneminde Normal Gelişim Gösteren Kız-Erkek Çocuklarının Teknolojik Aletlere Maruz Kalmalarının Dil Gelişimleri Üzerindeki Etkisi" isimli başvurunuz incelenmiş olup etik kurulu kararı ekte sunulmuştur.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Hanefi ÖZBEK
Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar
Etik Kurulu Başkanı

Ek:
-Karar Formu (2 sayfa)

Bu belge 5070 sayılı e-İmza Kanununa göre Prof. Dr. Hanefi ÖZBEK tarafından 21.08.2020 tarihinde e-İmzalanmıştır.
Evrakınıza <https://ebys.medipol.edu.tr/e-imza> linkinden 45DFE8E8E kodu ile doğrulayabilirsiniz.